

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα : *Διακυβέρνηση και Δημόσιες
Πολιτικές***

**Η πειρατεία στην περιοχή της Σομαλίας από το 2008 ,
το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας και ο ρόλος της
Ευρωπαϊκής Ένωσης . Νομικές , διακυβερνητικές και
διεθνολογικές πτυχές .**

Βλασία Βελιανίτη

Κόρινθος , Απρίλιος 2017

University of Peloponnese
Faculty of Social and International Sciences
Department of Political Science and International Relations
Master Program in Governance and Public Policies

**Piracy off the Coast of Somalia since 2008 ,
International Sea Law and the European Union :
Governmental , Legal and IR Aspects**
Vlassia Velianiti

Corinth , Greece April 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ .
-Εισαγωγή	1
-Στοχοθεσία Μελέτης	7
Κεφάλαιο 1	12
1.Λίγα Λόγια για την Περίπτωση της Πειρατείας στη Σομαλία	
Κεφάλαιο 2	16
2.1 Η πειρατεία στο Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας	
2.1^α Η παρουσία της ΕΕ στη Σύμβαση του Διεθνούς Δικαίου Θάλασσας	20
Κεφάλαιο 3	25
3. Η Ευρωπαϊκή Ένωση , το ευρωπαϊκό δίκαιο και Η αντιμετώπιση της πειρατείας στη Σομαλία .	
Θεσμική και Διακυβερνητική Πολυμέρεια	
3.1 Η ΕΕ ως διεθνής οργανισμός	25
3.2 Η έννομη τάξη της Ένωσης , η παρουσία και οι στόχοι της στο διεθνές σκηνικό και η διεθνής έννομη τάξη	29
3.3 Θεσμικά και νομικά εργαλεία της ΕΕ για την αντιμετώπιση των πειρατικών δραστηριοτήτων στην περιοχή της Σομαλίας από το 2008	35
3.3.1 Επιχείρηση Atalanta . Νομικό πλαίσιο και αδυναμίες του νομικού και ποινικού πλαισίου εφαρμογής της	38
3.4 Το θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ σχετικά με τις Τρομοκρατικές δραστηριότητες	40

Κεφάλαιο 4	43
4. Διακυβερνητική Συνεργασία στο Κέρασ της Αφρικής σχετικά με την αντιμετώπιση της πειρατείας .	
Επιχειρησιακό Πλαίσιο	
-Συμπεράσματα	48
-Βιβλιογραφία	52

ABSTRACT

This paper examines the institutional impact and visibility of the European Union through the initiatives and organizational and operational action and role concerning the situation off the Somali coast , the Horn of Africa and the Gulf of Aden from 2008 as a starting point regarding the intensity and frequency of criminal activities related to piracy and armed robbery expanded in the region . Though the Union engaged in military naval activities describing those activities is not the main purpose of this paper but there is an emphasis in the legal aspects and the institutional impact derived from those activities signifying European Union as an international actor in the multilateral , institutional environment of global governance . Studying the sources of the European law system and abilities this paper examine how these abilities framed and addressed any further action concerning anti – piracy engagement in the area .

Keywords : institutional multilateralism , law system , institutional footprint , visibility , multilateral governance , naval security , piracy off the Somali coast , international sea law , cooperation , European Union

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία εστιάζει στη δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως περιφερειακού οργανισμού , πολιτικού και νομικού συστήματος αναφορικά με την αντιμετώπιση της εξάπλωσης των πειρατικών δραστηριοτήτων στην περιοχή της Σομαλίας , του Κέρατος της Αφρικής και του Κόλπου του Άντεν από το 2008 ως εναρκτήριο χρονικό σημείο . Αναλύει και παρουσιάζει το θεσμικό , νομικό και διακυβερνητικό σκέλος της δράσης αυτής με στόχο να φανεί το θεσμικό αποτύπωμα και η θεσμική ορατότητα και ισχύς της Ένωσης στο διεθνές περιβάλλον της διακυβερνητικής πολυμέρειας , της διεθνούς συνεργασίας και των συμβαλλομένων μερών στο φάσμα των δραστηριοτήτων της θαλάσσιας ασφάλειας και διακυβέρνησης αναφορικά με την αντιμετώπιση της πειρατείας . Για να γίνουν καλύτερα κατανοητές οι δραστηριότητες και ο ρόλος της Ένωσης στην αντιμετώπιση της πειρατείας στην περιοχή της Σομαλίας από το 2008 θα παρουσιαστούν αρχικά κάποιες αιτίες ανάπτυξης του φαινομένου στην περιοχή . Στη συνέχεια θα παρουσιαστεί το νομικό πλαίσιο και ο ορισμός της πειρατείας στο Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας καθώς και η παρουσία της ΕΕ στο νομικό σύστημα του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας . Κατόπιν θα αναλυθεί το θεσμικό οικοσύστημα της ΕΕ ως οργανισμού και το πλαίσιο δράσης σε αυτό το οικοσύστημα σχετικά με την περίπτωση της πειρατείας στη Σομαλία από το 2008 . Επιπλέον θα παρουσιαστούν μέσα από το θεσμικό πλαίσιο οι στόχοι της Ένωσης όσον αφορά την παρουσία της στο διεθνές περιβάλλον της διακυβερνητικής πολυμέρειας . Τέλος θα αναφερθούν επιγραμματικά πτυχές της πολυμερούς συνεργασίας διεθνών δρώντων στο Κέρατος της Αφρικής και τον Κόλπο του Άντεν και το ρόλο που έπαιξε η ΕΕ σε αυτή τη συνεργασία .

Λέξεις – Κλειδιά : θεσμικό αποτύπωμα , θαλάσσια πειρατεία , Σομαλία , Διεθνές Δίκαιο Θάλασσας , Ευρωπαϊκή Ένωση , παγκόσμια σκηνή , διακυβερνητική πολυμέρεια , ευρωπαϊκή έννομη τάξη , διεθνείς οργανισμοί

Εισαγωγή

Η Ευρώπη ως χώρος γεωγραφικός , κλιματολογικός , ιστορικός , ανθρωπολογικός , κοινωνικός , μυθολογικός , πολιτικός , διπλωματικός , στρατηγικός και στρατιωτικός , οικονομικός , εμπορικός , καλλιτεχνικός , πολιτιστικός , φιλοσοφικός και πνευματικός είναι νομοτελειακά συνδεδεμένη με τη θάλασσα . Σε όλες τις περιόδους ανάπτυξης των ευρωπαϊκών κοινωνιών από το λυκαυγές της ιστορίας έως και τις νεότερες εποχές ο θαλάσσιος χώρος ήταν πάντοτε παρόν δίνοντας το στίγμα του στη διαμόρφωση των κοινωνιών και της οικονομίας τους , των πολιτικών μετασχηματισμών , των μεγάλων στρατηγικών αλλά και του χαρακτήρα της ευρωπαϊκής ταυτότητας . Ο *homo europeus* ήταν *homo navalis/ marinus* . Ο θαλάσσιος χώρος ήταν ο χώρος εκείνος που άνοιγε το πεδίο εξερεύνησης των ανθρωπίνων δυνατοτήτων αλλά και ήταν αυτός που χρησίμευσε ως γέφυρα μεταξύ των πολιτισμών βοηθώντας στην οικονομική , πολιτική και πνευματική δικτύωση και την ανταλλαγή ιδεών . Προεξάρχοντας του ελληνικού χώρου και των παραλίων του από νωρίς φάνηκαν οι δυνατότητες αξιοποίησης του θαλάσσιου εμπορίου και της συμβολής του στο πέρασμα των ανθρώπινων κοινωνιών στις ιστορικές περιόδους και στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του ευρωπαϊκού πολιτικού και οικονομικού γίνεσθαι . Στην πραγματικότητα το ένα μέρος της ευρωπαϊκής ταυτότητας βρίσκεται στη θάλασσα από την εποχή των προϊστορικών οικισμών στο χώρο του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου , τους Έλληνες θαλασσοπόρους των μεγάλων αποικισμών , τις διαδρομές των μεγάλων ευρωπαϊκών αυτοκρατοριών , τους εμπόρους της Χανσεατικής Ένωσης , τους Ευρωπαίους θαλασσοπόρους που οδήγησαν στις ανακαλύψεις νέων κόσμων το 15^ο και 16^ο αι . και τελικά στην παγκόσμια αποικιακή εξάπλωση . “ Η κατάκτηση των διεθνών υδάτων ήταν ο πρώτος και μεγαλύτερος από όλους τους θριάμβους πάνω στις φυσικές δυνάμεις και επρόκειτο να οδηγήσουν στην κυριαρχία του δυτικού πολιτισμού σε ολόκληρο τον πλανήτη ” (Roberts 1985 ,)¹ . Και στη σημερινή περίοδο όμως από μια άποψη η Ευρώπη είναι ο θαλάσσιος χώρος της , ένας ανεξάντλητος ιστορικός , πολιτικός , στρατηγικός , πολιτιστικός , εμπορικός , γεωφυσικός , διατροφικός και οικονομικός πλούτος .

¹ Stuart Hall-Bram Gieben , *Η Διαμόρφωση της Νεωτερικότητας* , σελ . 416

Σε αυτό το πλαίσιο και δεδομένων των πολλαπλών αναγκών που εξυπηρετούσε η θάλασσα και των πολλαπλών λειτουργιών της οι κοινωνίες συνέδεσαν την εξέλιξή τους και με την ύπαρξη εγκληματικής δραστηριότητας στη θάλασσα καθιστώντας την πειρατεία ένα από τα αρχαιότερα εγκλήματα και μάλιστα διεθνή δεδομένου ότι κύριο χαρακτηριστικό του θαλάσσιου χώρου είναι η δυσκολία ή και αδυναμία οριοθέτησής του . Πολλές φορές οι ευρωπαϊκές κοινωνίες στη διάρκεια της ιστορίας τους , όπως στο Μεσαίωνα και σε περιοχές π.χ. της Μεσογείου και του ελληνικού χώρου , αναγκάστηκαν να συνυπάρξουν με φαινόμενα πειρατείας και να διαμορφωθούν από την συχνότητά τους σε οικονομικό , εμπορικό και πολεοδομικό επίπεδο καθώς και όσον αφορά μοντέλα μετακίνησης πληθυσμών , δημογραφικής παρουσίας και διαμόρφωσης αστικού χώρου . Οι πειρατικές δραστηριότητες και οι οδυνηρές συνέπειες που είχαν σε ανθρωπιστικό και οικονομικό/εμπορικό επίπεδο αλλά και στη φυσιογνωμία και τη ζωή των πόλεων , των λιμανιών και των παραθαλάσσιων οικισμών έθρεφαν το φαντασιακό των κοινωνιών δημιουργώντας μύθους , θρύλους , παραδόσεις σχετικά με τις φιγούρες των πειρατών και του ιδιαίτερου κόσμου τους προσπαθώντας ίσως να εξορκίσουν το κακό ² .

² Ντάλης Σωτήρης (επιμ .) , *Από τον Μπους στον Ομπάμα. Η Διεθνής Πολιτική σε έναν κόσμο που αλλάζει* , εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2010 , σελ . 630

Σε αυτό λοιπόν το χώρο , ο οποίος σε τόσο μεγάλο βαθμό καθορίζεται από τη θάλασσα γεννήθηκε το 17^ο αι . μια σημαντική μορφή που καθόρισε το νομικό πλαίσιο για ζητήματα που σχετίζονται με την ελεύθερη ναυσιπλοΐα των θαλασσών , ο Ολλανδός Ούγκο Γκρότιους μέσα από το νομικό του έργο *Mare Liberum* (1609)³ . Η συμβολή του ήταν καθοριστική για την εξέλιξη του διεθνούς δικαίου και ιδιαίτερα του δικαίου των θαλασσών σχετικά με την ελεύθερη ναυσιπλοΐα θέτοντας τις βάσεις για τις πτυχές των διεθνών σχέσεων και της συνεργασίας των κρατών για εμπορικά , στρατιωτικά , οικονομικά και άλλα ζητήματα που σχετίζονται με τη θάλασσα όπως εγκληματικές δραστηριότητες θέτοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την έννοια της θαλάσσιας ασφάλειας ως πτυχή της παγκόσμιας ασφάλειας και συνεργασίας . Επιπλέον εισήγε και κατηγοριοποίησε στο νομικό σύστημα της εποχής του ζητήματα που αφορούν τις ανθρώπινες δραστηριότητες στη θάλασσα⁴ . Φτάνοντας λοιπόν στην εποχή μας και με τα νέα οικονομικά , πολιτικά και διεθνολογικά σχήματα , την παγκοσμιοποίηση των μεταφορών , επικοινωνιών και υπηρεσιών , την τεχνολογική εξέλιξη , τη διασυνδεσιμότητα και αλληλοδιείσδυση , η πειρατεία εντάσσεται σε πλαίσια στρατηγικά , οικονομικά , νομικά και διεθνολογικά και αποκτά την ανάλογη στρατηγική σημασία .

³ Περράκης Στέλιος , Τσάλτας Γρηγόρης (επιμ .) , *Ασφάλεια και Πειρατεία στην Ανοιχτή Θάλασσα* , σελ . 51 , εκδόσεις Ι . Σιδέρης , Αθήνα 2006

⁴ Τσάλτας Ι . Γρηγόρης , Ευσταθοπούλου – Κλάδη Μαριάνθη , *Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών* , σελ . 79 – 80 , τ . Ι , εκδόσεις Ι . Σιδέρης , Αθήνα 2003

Wikipedia.org Λήμμα : Mare Liberum

Hugo Grotius , *The Freedom of the Seas* , 1608 , στο Online Library of Liberty , oll.libertyfund.org

Από το τέλος του Β'ΠΠ και την έλευση του 21^{ου} αι. η σημαντικότερη πολιτική εξέλιξη στον ευρωπαϊκό χώρο είναι η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) μιας εξέλιξης που σφράγισε την αίσθηση κοινής ιστορικής πορείας και κληρονομιάς των κρατών της ευρωπαϊκής ηπείρου . Επιπλέον αυτή η κίνηση ήταν πλήρως εναρμονισμένη με τις νέες ανάγκες που φάνηκαν στο προσκήνιο τον 20^ο αι . με την άνοδο της παγκοσμιοποίησης και το ρόλο που θα αποκτούσαν οι διεθνείς οργανισμοί στις σχέσεις μεταξύ των κρατών για διάφορα ζητήματα . Η Ευρωπαϊκή Ένωση εκτός από διεθνής οργανισμός είναι χώρος γεωγραφικός , διοικητικός , πολιτικός , θεσμικός , νομικός , στρατηγικός , διπλωματικός , οικονομικός , εμπορικός , πολιτιστικός και κοινωνικός . Ως τέτοιος χώρος διαθέτει το νομικό σύστημα για τα θέματα που άπτονται της ασφάλειας και των διαφόρων οικονομικών , διοικητικών , πολιτικών , κοινωνικών και λοιπών λειτουργιών που συμβαίνουν στο έδαφος της ΕΕ (ευρωπαϊκό δίκαιο) . Το ευρωπαϊκό δίκαιο και μάλιστα δεδομένης της υπεροχής του έναντι των εθνικών δικαίων των κρατών-μελών σε συγκεκριμένους τομείς είναι ο άξονας πάνω στον οποίο δομούνται οι ευρωπαϊκές πολιτικές . Μέσα από το σύστημα του ευρωπαϊκού δικαίου και σε τομείς που άπτονται των σχέσεων της ΕΕ με άλλα κράτη και διεθνείς οργανισμούς διευθετούνται και αναλύονται ζητήματα θαλάσσιας πολιτικής σε ένα φάσμα οικονομικών , εμπορικών αλλά και αντιμετώπισης παράνομων δραστηριοτήτων .

Τα τελευταία χρόνια και κυρίως από το 2008 η έξαρση των πειρατικών δραστηριοτήτων στη θάλασσα στην ευρύτερη περιοχή της Σομαλίας αλλά και γενικότερα στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή προκάλεσαν την αντίδραση πολλών κρατών παγκοσμίως τα οποία αποφάσισαν να δράσουν είτε μεμονωμένα είτε μέσω συνεργασιών και μέσω διεθνών οργανισμών και αμυντικών συμμαχιών όπως το NATO . Ο αντίκτυπος των πειρατικών δραστηριοτήτων ήταν εμφανής στους οικονομικούς και εμπορικούς τομείς παγκοσμίως αλλά και σε ζητήματα σχετικά με την παγκόσμια τρομοκρατία και τη θαλάσσια ασφάλεια . Η ΕΕ , έδρασε ως αυτόνομη οντότητα αλλά και σε συνεργασία με άλλους οργανισμούς όπως ο ΟΗΕ και το NATO .

Κλείνοντας σύμφωνα με τα προαναφερθέντα αξίζει να αναφέρουμε ένα απόσπασμα από Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αναφορικά με την πειρατεία στην περιοχή της Σομαλίας στις 23 Ιουλίου του 2012 : “ ... Α . λαμβάνοντας υπόψη ότι οι θαλάσσιες μεταφορές αποτελέσαν έναν από τους θεμελιώδεις λίθους για την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία στην Ευρώπη σε όλη την ιστορία της , και ότι πάνω από το 80% των παγκοσμίων εμπορευματικών μεταφορών γίνονται από τη θάλασσα , λαμβάνοντας υπόψη ότι η πειρατεία αποτελεί απειλή για τη διεθνή ασφάλεια και την περιφερειακή σταθερότητα και ότι , συνεπώς , η καταπολέμηση της πειρατείας στις ρίζες της αποτελεί προτεραιότητα για δράση της ΕΕ ... ” ⁵ .

⁵ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη θαλάσσια πειρατεία , 2012 , www.naftikachronika.gr

Στοχοθεσία Μελέτης

Στην παρούσα μελέτη θα αναλυθούν δια της ποιοτικής μεθόδου ζητήματα που αφορούν το νομικό και θεσμικό πλαίσιο σχετικά με το δίκαιο της θάλασσας και ειδικότερα ο συσχετισμός του με το ευρωπαϊκό θεσμικό και διακυβερνητικό οικοσύστημα μέσα από την περίπτωση αντιμετώπισης πειρατικών δραστηριοτήτων στο Κέρασ της Αφρικής και ειδικότερα στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή της Σομαλίας από το 2008 και ύστερα από όπου και άρχισε να παρατηρείται έξαρση του φαινομένου των πειρατικών επιθέσεων στην περιοχή . Προσεγγίζοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση υπό τις όψεις ενός διεθνούς οργανισμού , ενός συστήματος διακυβέρνησης και μιας ξεχωριστής έννομης τάξης μέσα σε ένα θεσμικό πλαίσιο , το κύριο ερώτημα της σύνθεσης είναι το κατά πόσο οι δραστηριότητες της ΕΕ για την αντιμετώπιση της πειρατείας στη δεδομένη περίπτωση οδήγησαν πέρα από το επιχειρησιακό και σε ένα νομικό αποτύπωμα στη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού δικαίου για ζητήματα θαλάσσιας ασφάλειας αλλά και συνεργασίας με άλλα κράτη και οργανισμούς . Και φυσικά σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να γίνουν αντιληπτές και οι διαστάσεις ενός διευρυμένου συστήματος δικαίου όπου σε αυτήν όπως και σε άλλες περιπτώσεις υπερβαίνει τα εθνικά-κρατικά πλαίσια . Παράλληλα η αντιμετώπιση της πειρατείας μέσα από τη θεσμική και νομική αρχιτεκτονική της ΕΕ οδηγεί και σε ερμηνευτικά συμπεράσματα σχετικά με τους στόχους της Ένωσης και το προφίλ που επιχειρεί να υιοθετήσει σε ζητήματα περιφερειακής στρατηγικής , θαλάσσιας ασφάλειας και συνεργασίας αλλά και τη θέση της στο διεθνές περιβάλλον των μεμονωμένων κρατών , των συμμαχιών , των περιφερειακών δραστηριοτήτων και των διεθνών οργανισμών και εξειδικευμένων αποστολών ειδικότερα και δεδομένων των στόχων της ΕΕ να αναβαθμίσει την εικόνα της ως παγκόσμιος παίκτης στο διεθνές σκηνικό όπως διαγράφεται και στους στόχους της Συνθήκης της Λισσαβόνας ⁶ . Θα διερευνηθεί το κατά πόσο οι τρόποι αντιμετώπισης της πειρατικής δραστηριότητας στη Σομαλία από το 2008 στα πλαίσια της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης δίνουν το νομικοπολιτικό στίγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο διεθνές νομικοπολιτικό σκηνικό σχετικά με την περίπτωση της πειρατείας . Η

⁶ Ramses A . Wessel , *Close Encounters of the Third Kind . The Interface between the EU and International Law after the Treaty of Lisbon* , Swedish Institute For European Policy Studies , Report No. 8 , Stockholm December 2013 , σελ .102 – 105 κα . , www.sieps.se
Ντάλης Σωτήρης , ό . π . , σελ . 632

ερευνητική μέθοδος θα εστιάσει στην οπτική των διακυβερνητικών πτυχών διεθνών οργανισμών και στην πολυμέρεια αντιμετώπισης που συνεπάγεται αυτό το πλαίσιο για διάφορα ζητήματα . Επιπλέον θα φανούν και οι διακυβερνητικές πτυχές της συνεργασίας για τη θαλάσσια ασφάλεια στην περιοχή καθότι το επιχειρησιακό πλαίσιο συνεργασίας αποτελείτο από μια πληθώρα συμβαλλομένων μερών (stakeholders) , κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς ,ναυτιλιακές εταιρείες , γραφεία , υπηρεσίες και οργανισμούς (agencies) με προεξάρχοντες υπερεθνικούς φορείς και διεθνείς οργανισμούς αποδεικνύοντας τις διεθνείς διαστάσεις του προβλήματος . Το νομικό πλαίσιο θα χρησιμεύσει ως πλατφόρμα ανίχνευσης της πολυμερούς διακυβέρνησης στη θαλάσσια ασφάλεια για θέματα πειρατείας ⁷ .

Η παρούσα μελέτη δεν θα εστιάσει στο επιχειρησιακό σκέλος των δραστηριοτήτων για την καταπολέμηση της πειρατείας στο Κέρασ της Αφρικής από το 2008 . Θα δώσει έμφαση στο θεσμικό και νομικό αποτύπωμα των δραστηριοτήτων αυτών και ειδικότερα το πλαίσιο που αφορά τη δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην περιοχή . Στο πρώτο μέρος θα αναφερθούν επιγραμματικά οι παράγοντες , οι αιτίες και ο χώρος

⁷ Alexandru Voicu and Ruxandra – Laura Bosilca , *Maritime Security Governance in the Fight Against Piracy off the Coast of Somalia :a focus on thw EU response* , cse.uaic.ro

τα οποία χρησιμεύουν ως το σκηνικό διαμόρφωσης των πειρατικών δραστηριοτήτων στην ευρύτερη περιοχή της Σομαλίας . Στη συνέχεια θα παρουσιαστεί το νομικό πλαίσιο του ορισμού της πειρατείας στο διεθνές δίκαιο της θάλασσας , το οποίο εμπίπτει στις διατάξεις για την ανοιχτή θάλασσα και την ελευθερία της ναυσιπλοΐας , καθώς και η παρουσία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ξεχωριστά ως διεθνούς οργανισμού στο Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας . Στο τρίτο μέρος θα παρουσιαστεί η δράση και κυρίως το νομικό πλαίσιο δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση των πειρατικών δραστηριοτήτων στην περιοχή της Σομαλίας από το 2008 . Τέλος θα παρουσιαστεί μια επιγραμματική απεικόνιση του καθεστώτος της διεθνούς διακυβέρνησης για τη θαλάσσια ασφάλεια όπως αποτυπώθηκε στις επιχειρησιακές δραστηριότητες ενάντια στην πειρατεία στο Κέρασ της Αφρικής .

Η πειρατεία στη θάλασσα ως διεθνές έγκλημα βάσει του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας συνδέεται και με άλλες πτυχές διεθνών εγκλημάτων όπως η τρομοκρατία και γενικότερα με ζητήματα που αφορούν το θαλάσσιο περιβάλλον όπως η παράνομη μετακίνηση ανθρώπων , όπλων ή ναρκωτικών , η περιβαλλοντική μόλυνση και η κλιματική αλλαγή , τα πυρηνικά απόβλητα και η παράνομη αλιεία , ζητήματα ενέργειας και εκμετάλλευσης πόρων. Η πειρατεία ως εγκληματική δραστηριότητα εντάσσεται και στην κατηγορία των οικονομικών εγκλημάτων και παρουσιάζει

διαφορετικά μοντέλα και επιχειρησιακές στρατηγικές . Επιπλέον η πειρατεία εντάσσεται από την πλευρά των διεθνών σχέσεων σε ένα πλαίσιο με ζητήματα πειρατείας για ενεργειακούς πόρους (petro-piracy/oil piracy) , θαλάσσιας τρομοκρατίας και ασφάλειας , ασφάλειας της ενέργειας και τρομοκρατίας γενικότερα . Κατ' αυτόν τον τρόπο οι διεθνολογικές προσεγγίσεις της πειρατείας μπορούν να ενταχθούν σε ζητήματα υψηλής στρατηγικής στα πεδία της γεωστρατηγικής , γεωπολιτικής , γεωοικονομίας και γεωενέργειας . Εστιάζοντας στην ΕΕ μπορούμε να αποκτήσουμε μια εικόνα για τη φιλοσοφία της ασφάλειας και των εξωτερικών σχέσεων της Ένωσης και ειδικότερα υπό το πρίσμα των σχέσεών της με την Αφρική . Ο αντίκτυπος των πειρατικών πράξεων εμφανίζεται σε ένα πολύπτυχο σχετικό με ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων , γεωγραφικά δεδομένα και περιφερειακούς συσχετισμούς καθώς και πτυχές πολιτικές , στρατιωτικές , νομικές , οικονομικές , οργανωσιακές , επιχειρησιακές , διπλωματικές .

Οι επιχειρησιακές δραστηριότητες ενάντια στην πειρατεία εντάσσονται σε ένα ευρύτερο οικοσύστημα σχετικά με την πειρατεία στη Σομαλία στην παρούσα μελέτη αλλά και τον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο , την έννοια του λειτουργικού κράτους και κράτους δικαίου , την αντιμετώπιση του διεθνούς εγκλήματος και τους δρώντες και τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) , τη διεθνή συνεργασία και τη

διαλειτουργικότητα, και την επανεξέταση του εννοιακού πλαισίου σχετικά με τη διεθνή ασφάλεια στη θάλασσα καθώς και με ζητήματα νομιμότητας και νομιμοποίησης σχετικά με τα μέτρα συμμόρφωσης , αποτροπής , καταστολής , επέμβασης και ελέγχου στην αντιμετώπιση της πειρατείας αλλά και το κατά πόσο το νομικό περιβάλλον σχετικά με την πειρατεία στην ανοικτή θάλασσα επανεξετάζεται και επαναπροσδιορίζεται στα δεδομένα της εποχής και σύμφωνα με τις εξελίξεις . Επιπλέον η επιχειρησιακή και οργανωσιακή αντιμετώπιση της πειρατείας εγείρει νομικά ζητήματα και όσον αφορά το φαινόμενο ιδιωτικής ασφάλειας και ιδιωτικών πρωτοβουλιών για την ασφάλεια , η οποία επιτυγχάνεται και με την παρουσία ενόπλων ιδιωτικών φρουρών πάνω στο πλοίο . Τα επιχειρησιακά μοντέλα αντιμετώπισης της πειρατείας εντάσσονται στα μοντέλα ανάπτυξης στρατηγικής για τη θαλάσσια ασφάλεια γενικότερα ⁸ .

⁸ Christian Bueger , *Doing Europe:agency and the European Union in the field of counter – piracy practice* , European Security 25:4 , 407 – 422 , October 2016 , www.tandfonline.com

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. Λίγα Λόγια για την Περίπτωση της Πειρατείας στη Σομαλία

Η Σομαλία ανήκει στην περίπτωση των μεταποικιακών κρατών στα οποία δεν υπάρχει ουσιαστικά ισχυρή κρατική δομή και κρατικοί θεσμοί που να λειτουργούν και να μπορούν να επιβάλουν την τάξη ⁹. Επιπρόσθετα στα εδάφη της επικρατούν ισχυρές αυτονομιστικές τάσεις με τα ημιαυτόνομα κρατίδια της Δημοκρατίας της Σομάλιλαντ και την Πούντλαντ, η οποία καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της ακτογραμμής στον κόλπο του Άντεν, όπου γεωγραφικά συνδέεται με πειρατικές δραστηριότητες. Η θεσμική αδυναμία του κράτους και οι τάσεις αυτονομίας κάποιων περιοχών είναι οι αιτίες ώστε να μπορεί κάποιος να χαρακτηρίσει τη Σομαλία ένα υπό διαμόρφωση κράτος. Οι αποικιοκρατικές συνέπειες στη μεταποικιοκρατική Σομαλία πέρα από την πολιτική τους διάσταση ανιχνεύονται και στα πολλαπλά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει η χώρα και συμπληρώνουν την εικόνα ιδιαίτερα και μέσω της εμφάνισης θρησκευτικών εντάσεων που πυροδοτούν τις εξελίξεις και δημιουργούν πυρήνες τρομοκρατικών δραστηριοτήτων. Τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα εντείνονται από την ύπαρξη παράνομης αλιευτικής δραστηριότητας στην ευρύτερη περιοχή που στερεί από τους κατοίκους της τους πόρους αλλά και μια από τις κύριες επαγγελματικές διεξόδους στην περιοχή. Η γεωγραφία λοιπόν της περιοχής σε συνδυασμό με την πολιτική αστάθεια και την κοινωνική αναταραχή με τις περαιτέρω επιπτώσεις της παράνομης αλιείας, δημιουργούν όλα μαζί το ερμηνευτικό αποτύπωμα για την εμφάνιση πειρατικής δραστηριότητας, η οποία μάλιστα έχει αναχθεί για αυτούς που την εξασκούν σε *“ένα επιτυχημένο επιχειρηματικό μοντέλο”*, το οποίο όμως συμβάλλει στην εξασθένιση των αναπτυξιακών προοπτικών της περιοχής ¹⁰. Η ερμηνεία της

⁹ Μπόση Μαίρη, *Θαλάσσια Πειρατεία – Τρομοκρατία*, εκδόσεις Ποιότητα, Αττική 2012, σελ. 61
Ντάλης Σωτήρης, ό.π., σελ. 627 - 629

¹⁰ Bibi van Ginkel, *EU Governance of the Treat of Piracy off the Coast of Somalia*, www.clingendael.nl

Ντάλης Σωτήρης, ό.π., σελ. 628, 635 – 636, 647 - 8

Μπόση, ό.π., σελ. 74, 89, 98, 124

Alexandru Voicu and Ruxandra – Laura Bosilca, ό.π., σελ. 5, 9

εμφάνισης της πειρατείας από τη σκοπιά των κοινωνικών προβλημάτων και της πολιτικής αστάθειας φαίνεται ότι κρύβει και την αχίλλειο πτέρνα στον τρόπο που η διεθνής κοινότητα αντιμετώπισε την πειρατεία δεδομένου ότι η πειρατεία αντιμετωπίστηκε κυρίως σε οργανωσιακό και επιχειρησιακό επίπεδο χωρίς να δοθεί έμφαση στο να αντιμετωπιστούν τα βαθύτερα αίτια που τη δημιούργησαν ¹¹ . Το μόνο θετικό που μπορούμε να προσθέσουμε εδώ είναι το γεγονός ότι στο επιχειρησιακό επίπεδο η ευρωπαϊκή πρωτοβουλία EUNAVFOR ATALANTA είχε πέρα από τη στρατιωτική - επεμβατική πτυχή της καταπολέμησης της πειρατείας στην περιοχή κι έναν άλλο ρόλο βοηθητικό – ανθρωπιστικό , δηλαδή τη διευκόλυνση διανομής των πλοίων του Παγκόσμιου Επισιτιστικού Προγράμματος (WFP , AMISOM) , η οποία παρεμποδιζόταν από τις πειρατικές δραστηριότητες , οι οποίες επομένως συμβάλλουν στην εξασθένηση των αναπτυξιακών προοπτικών της περιοχής και δυσκολεύουν την παγκόσμια διακίνηση αγαθών. Ο Bueger θεωρεί εντούτοις ότι ο ανθρωπιστικός ρόλος της αποστολής είχε ως στόχο την επικοινωνιακή κάλυψη των ναυτικών στρατιωτικών δραστηριοτήτων ¹² . Στους ρόλους της επιχείρησης εντασσόταν και η παρατήρηση σχετικά με αλιευτικές δραστηριότητες στις σομαλικές ακτές αλλά δεν προέβη σε αποτροπή και καταστολή ούτε καν αναφορά παράνομων αλιευτικών δραστηριοτήτων στα ύδατα της Σομαλίας ¹³ .

¹¹ Μπόση Μαίρη , ό . π . , σελ . 78

Alexandru Voicu and Ruxandra – Laura Bosilca , ό . π .

¹² Ντάλης Σωτήρης , *Από τον Μπουρς στον Ομπάμα...* , ό . π . , σελ . 631 , 637 - 8
naftikachronika.gr , ό . π .

Μπόση Μαίρη , ό . π . , σελ . 156 - 157

Bibi van Ginkel , *EU Governance of the Threat...* , www.clingendael.nl , ό . π .

Christian Bueger , *Doing Europe:agency...* , www.tandfonline.com , ό . π . , σελ . 9

United Nations Conference on Trade And Development (UNCTAD) , *Maritime Piracy , part II: An overview of the International Legal Framework and of Multilateral Cooperation to Combat Piracy* , Studies in Transport Law and Policy , No 2 , United Nations New York and Geneva 2014 , unctad.org , σελ . 165 – 6 , 187 – 191 ,

Afyare Elmi and Said Mohammed , *The Role of GCC Countries in Ending Piracy in the Horn of Africa* , Arab Center for Research & Policy Studies , September 2016 , english.dohainstitute.org

¹³ naftikachronika.gr , ό . π .

Afyare Elmi and Said Mohammed , *The Role of GCC Countries in Ending Piracy...* , english.dohainstitute.org , ό . π .

Οι πειρατικές δραστηριότητες στην περιοχή της Σομαλίας εμφανίστηκαν από τη δεκαετία του '90 και είχαν ήδη παρουσιάσει αύξηση έως το 2006 με αποκορύφωση του φαινομένου από το 2008 ¹⁴ .

Γεωγραφικά η περιοχή των πειρατικών δραστηριοτήτων , εστιάζοντας στη συγκεκριμένη ευρύτερη περιοχή , εκτείνεται σε σημεία του Ινδικού Ωκεανού , της Νοτιοανατολικής Ασίας και της Αφρικής . Συγκεκριμένα οι πειρατικές

¹⁴ Μπόση Μαίρη , ό . π . , σελ . 39 , 66 , 70
Alexandru Voicu and Ruxandra – Laura Bosilca , ό . π . σελ . 5

δραστηριότητες στη Σομαλία , δηλαδή στο Δυτικό Ινδικό Ωκεανό , εντοπίζονται στο Κέρας της Αφρικής και τον Κόλπο του Άντεν , τη νότια είσοδο της Ερυθράς Θάλασσας (ανατολική Αφρική) τα σημεία στα οποία επικεντρώθηκε και το επιχειρησιακό πλαίσιο των δραστηριοτήτων ενάντια στην πειρατεία ειδικά από το 2008 . Από το 2004 όμως έχουμε εμφάνιση πειρατικών δραστηριοτήτων και στη δυτική Αφρική , συγκεκριμένα στην περιοχή της Νιγηρίας (κόλπος Γουϊνέας , Δέλτα ποταμού Νίγηρα) .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 Η πειρατεία στο Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας

Η πειρατεία αναγνωρίζεται ως διεθνές έγκλημα ανοικτής θαλάσσης . Η ανοικτή θάλασσα είναι ‘ νομικός όρος , δηλαδή έννοια που προσδιορίζει το νομικό καθεστώς δεδομένης θαλάσσιας ζώνης ‘¹⁵ . Η έννοια της ελευθερίας των θαλασσών ξεκινάει από πολύ παλιά . Ήδη ‘ το 1565 ο βασιλιάς της Πολωνίας Σιγισμούνδος – Αύγουστος υποστήριζε την ‘ ανάγκη διαφύλαξης της παλαιάς αρχής της ελευθερίας των θαλασσών και της ασφάλειας των πλοίων . Το 1580 η βασίλισσα Ελισάβετ της Αγγλίας δήλωνε ότι η ανοικτή θάλασσα δεν ανήκει σε κανέναν ‘¹⁶ . Ήδη από την εποχή του Grotius η διεθνής κοινότητα επιθυμεί να αποτυπωθεί νομικά ο όρος *Mare Liberum* κάτι το οποίο όμως θα συμβεί μόνο πολύ αργότερα στη Σύμβαση της Γενεύης του 1958 όπου και αποτυπώνεται ο όρος στις διατάξεις όπου προσδιορίζεται το καθεστώς ανοικτής θάλασσας . Συγκεκριμένα μέσα από τα άρθρα 26 , 27 , 28 , 34 , η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου παρουσίασε τον ορισμό για την ανοικτή θάλασσα και το δικαίωμα και την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας¹⁷ . Η έννοια της ανοικτής θάλασσας στο διεθνές δίκαιο αναγνωρίζει το δικαίωμα της ελεύθερης ναυσιπλοΐας για όλους , δηλ . ‘ τα διεθνή ύδατα διέπονται από την αρχή της ελευθερίας των θαλασσών και της απουσίας κυριαρχίας . Η ανοικτή θάλασσα υπόκειται αποκλειστικά στους κανόνες του διεθνούς δικαίου . ‘¹⁸ . ‘ Οι συστατικές ελευθερίες της ανοικτής θάλασσας , το καθεστώς της οποίας μαζί με εκείνο της αιγιαλίτιδας ζώνης αποτέλεσε το βασικό κορμό δικαίου της θάλασσας από την εποχή του Grotius , είναι πέντε και [αφορούν] στη ναυσιπλοΐα , την αεροπλοΐα , την αλιεία , την επιστημονική έρευνα και την [τοποθέτηση] υποβρύχιων αγωγών και καλωδίων . Κυρίαρχη συστατική ελευθερία όλων των κρατών στην ανοικτή θάλασσα παραμένει η ελευθερία της ναυσιπλοΐας (εθνικός κανόνας , άρθρο 90 Σύμβασης ΔΘ , αρκεί να τηρείται η βασική προϋπόθεση του πλου κάθε πλοίου η οποία είναι κάθε πλοίο το οποίο πλέει σε ανοικτή θάλασσα να αντιστοιχεί σε συγκεκριμένο κράτος και ως προς αυτό να φέρει τη σημαία του εν λόγω κράτους .¹⁹ . Αυτό συνεπάγεται την αποκλειστική δικαιοδοσία κάθε κράτους στο πλοίο του . ‘

¹⁵ Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , *Δίκαιο της Θάλασσας* , β' έκδοση , εκδόσεις Αντ . Ν . Σάκκουλα , 2000 , σελ . 223

¹⁶ Τσάλτας Ι . Γρηγόρης , Ευσταθοπούλου – Κλάδη Μαριάνθη , ό . π . , σελ . 78

¹⁷ Τσάλτας Ι . Γρηγόρης , Ευσταθοπούλου – Κλάδη Μαριάνθη , ό . π . , σελ . 99

¹⁸ Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , ό . π . , σελ . 226

¹⁹ Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , ό . π . , σελ . 231

Το πλοίο χωρίς εθνικότητα δεν υπάγεται στην αποκλειστική δικαιοδοσία συγκεκριμένου κράτους και συνεπώς όλα τα κράτη έχουν συντρέχουσα δικαιοδοσία επάνω του ²⁰ . Αυτό στην ουσία νομικά οδηγεί σε οικουμενική αρμοδιότητα πάνω στο πλοίο και εν προκειμένω βάσει *“ ορισμένων περιστάσεων που καθορίζονται στους σχετικούς διεθνείς κανόνες κυρίως στην άσκηση ποινικής δικαιοδοσίας για διεθνή εγκλήματα , [ένα εκ των οποίων είναι] η πειρατεία ”* ²¹ . Το έγκλημα της πειρατείας είναι διεθνές ακριβώς επειδή συνιστά έγκλημα ανοικτής θαλάσσης το οποίο καταλύει μια από τις συστατικές ελευθερίες της δηλαδή την ελευθερία της ναυσιπλοΐας . ²² .

“ Η πειρατεία , ως έγκλημα του διεθνούς δικαίου , θεωρείται το αρχαιότερο διεθνές έγκλημα . Αποτελεί διεθνές έγκλημα κατά το εθιμικό αλλά και το συμβατικό διεθνές δίκαιο . Είναι το πρώτο από τα εγκλήματα του διεθνούς δικαίου που επέτρεψε την παρέμβαση της δικαιοδοσίας οποιουδήποτε κράτους , προκειμένου για την ποινική καταστολή του ” ²³ . Οικουμενική δικαιοδοσία σημαίνει σύμφωνα με τον Hugo

²⁰ Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , ό . π . , σελ . 240

Τσάλτας Ι . Γρηγόρης , Ευσταθοπούλου – Κλάδη Μαριάνθη , ό . π . , σελ . 372 - 3

²¹ Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , ό . π . , σελ . 255

²² Περράκης Στέλιος , Τσάλτας Γρηγόρης , ό . π . , σελ . 51 - 53

²³ Περράκης Στέλιος , Τσάλτας Γρηγόρης , ό . π . , σελ . 38

Grotius ότι ‘‘ πρώτον μετατοπίζεται το ενδιαφέρον του νομοθέτη στο κοινό [συμφέρον] της ανθρωπότητας και δεύτερον καθίσταται από δικαίωμα υποχρέωση κάθε κράτους . Αναγνωρίζεται δε για δύο τύπους διεθνών εγκλημάτων : τα διεθνή [ενάντια] στην ανθρωπότητα και [σε αυτά] για την καταστολή των οποίων διαπιστώνεται ανεπάρκεια των εθνικών νομοθεσιών όπως εγκλήματα που διαπράττονται σε περιοχές εκτός της δικαιοδοσίας τους , π . χ . στην ανοικτή θάλασσα ‘‘²⁴ . Η Σύμβαση του Montego Bay για το Δίκαιο της Θάλασσας (Τζαμάικα 10 Δεκεμβρίου 1982) , ‘‘ την οποία υπέγραψαν 157 κράτη και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ‘‘²⁵ ανέδειξε πέρα από την ‘‘ αρχή της ελευθερίας των θαλασσών ‘‘ και την ύπαρξη ‘‘ μιας διεθνούς δημόσιας τάξης ‘‘²⁶ . Στη Σύμβαση αναφέρεται η ‘‘ χρήση του θαλάσσιου χώρου για ειρηνικούς σκοπούς ‘‘ (άρθρο 1 , άρθρο 301 , άρθρο 39 , 1 (β ‘) , άρθρο 138 , άρθρο 88 , άρθρο 240^α , 242(1) , 246(3) , 141 , 143(1) , 147(2δ) , και 155 (2))²⁷ . Στη Σύμβαση του Montego Bay για το Δίκαιο της Θάλασσας ορίζεται το διεθνές έγκλημα της πειρατείας στα άρθρα 100 – 107²⁸ . Ο ορισμός της πειρατείας ως διεθνούς εγκλήματος αφορά ειρηνικές περιόδους και διαφοροποιείται από την εμπόλεμη κατάσταση . Η πειρατεία συνιστά διεθνές έγκλημα βάσει του άρθρου 101 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 , όπως έχει εκληφθεί και ως διεθνές έθιμο²⁹ αλλά πλέον και ως καταγεγραμμένος κανόνας θετικού δικαίου . Σύμφωνα με τα παραπάνω ‘‘ πειρατεία [συνιστά] μια παράνομη πράξη βίας , κράτησης ή αρπαγής :

- που διαπράττεται από το πλήρωμα ή τους επιβάτες ιδιωτικού πλοίου ή αεροσκάφους στην ανοικτή θάλασσα , για ιδιωτικούς σκοπούς , και κατευθύνεται εναντίον άλλου πλοίου ή αεροσκάφους , προσώπων ή περιουσιακών στοιχείων , σε τόπο εκτός της δικαιοδοσίας οποιουδήποτε κράτους . Ατομικά ποινικά υπεύθυνος για πειρατεία θεωρείται όποιος συμμετέχει εκουσίως σε πράξεις πειρατείας , αλλά και όποιος

²⁴ Περράκης Στέλιος , Τσάλτας Γρηγόρης (επιμ .) , ό . π . , σελ . 47

²⁵ Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , ό . π . , σελ . 9

²⁶ Περράκης Στέλιος , Τσάλτας Γρηγόρης , ό . π . , σελ . 32

²⁷ Περράκης Στέλιος , Τσάλτας Γρηγόρης , , ό . π . , σελ . 32

Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , ό . π . , σελ . 18

²⁸ Περράκης Στέλιος , Τσάλτας Γρηγόρης , ό . π . , σελ . 39

²⁹ Περράκης Στέλιος , Τσάλτας Γρηγόρης (επιμ .) , ό . π . , σελ . 40 , 57

υποκινεί ή εν γνώσει του διευκολύνει τις εν λόγω πράξεις . Μπορεί να θεωρηθεί πειρατεία παράνομη πράξη που ενεργείται από ιδιωτικό πλοίο χωρίς εθνικότητα , πολεμικό πλοίο που έχει καταληφθεί από στασιαστές (άρθρο 102), καθώς και δημόσιο πλοίο διεθνώς μη αναγνωρισμένης οντότητας . “ Η πράξη επομένως της πειρατείας δε διαφέρει στο αν την έχουν διαπράξει κρατικά ή ιδιωτικά πλοία ” ³⁰ . Οι πράξεις βίας δεν αφορούν “ την περίπτωση στάσης του πληρώματος ή πράξεις βίας επιβατών στο ίδιο το πλοίο . Η έννοια του ιδιοτελούς σκοπού είναι εξαιρετικά σημαντική προϋπόθεση και είναι ο λόγος για τον οποίο τα κράτη δέχθηκαν την αναγνώριση της οικουμενικής δικαιοδοσίας για το έγκλημα της πειρατείας . Η πειρατεία [για να θεωρηθεί και να ταυτοποιηθεί ως τέτοια] πρέπει να διαπράττεται στην ανοικτή θάλασσα ή σε περιοχή εκτός της δικαιοδοσίας ενός κράτους . Εάν διαπράττεται στην αιγιαλίτιδα ζώνη , τότε δικαιοδοσία έχει το παράκτιο κράτος . Αλλά και στην ΑΟΖ μπορεί να σημειωθεί πειρατεία (άρθρο 58 , 2) της Σύμβασης του Montego Bay ” ³¹ . “ Στην περίπτωση που πληρούνται οι προϋποθέσεις στοιχειοθέτησης του εγκλήματος της πειρατείας , νομιμοποιούνται να την καταστείλουν τα πολεμικά πλοία κάθε κράτους (άρθρο 105 Σ . Δ . Θ .) . Τα δικαστήρια του κράτους που πραγματοποίησε την κατάσχεση μπορούν να αποφασίσουν αφενός τις ποινές που θα επιβληθούν και αφετέρου για τα μέτρα που θα ληφθούν για τα πλοία ή τις περιουσίες . Σε κατάσχεση μπορούν να προβούν μόνο πολεμικά πλοία ή αεροσκάφη ή πλοία ή αεροσκάφη με εμφανή διακριτικά χαρακτηριστικά ότι ανήκουν σε κρατική υπηρεσία ή είναι εξουσιοδοτημένα για το σκοπό αυτό (άρθρο 107 Σ . Δ . Θ .) ” ³² . “ Για να υπάρχει δηλαδή πειρατεία πρέπει να εμπλέκονται τουλάχιστον δύο πλοία : το πειρατικό και [αυτό το οποίο δέχεται επίθεση από το κατονομαζόμενο πειρατικό πλοίο] ” .

30 Περράκης Στέλιος , Τσάλτας Γρηγόρης , ό . π . , σελ . 55

Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , ό . π . , σελ . , 256 – 7 , 260

31 Περράκης Στέλιος , Τσάλτας Γρηγόρης , ό . π . , σελ . 41 – 42

32 Περράκης Στέλιος , Τσάλτας Γρηγόρης , ό . π . , σελ . 48 , 57

Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , ό . π . , σελ . 262

Τσάλτας Ι . Γρηγόρης , Ευσταθοπούλου – Κλάδη Μαριάνθη , ό . π . , σελ . 366

2.1^α Η παρουσία της ΕΕ στη Σύμβαση του Διεθνούς Δικαίου Θάλασσας

“ Η Σύμβαση Δ . Θ . είναι το μακροσκελέστερο κείμενο στην ιστορία των κωδικοποιητικών διεθνών συνθηκών ” ³³ . Οι διατάξεις για την ανοικτή θάλασσα αποτελούν το 7^ο από τα 17 μέρη της Σύμβασης αν και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και μετέπειτα Ένωση δεν έχει υπογράψει ως τέτοια αυτές τις διατάξεις συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων για την πειρατεία ³⁴ . Η Σύμβαση διέπεται από κάποιες θεμελιώδεις αρχές όπως η ισόρροπη άσκηση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων , η καλή πίστη , η απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος , η χρήση των θαλασσών κατά τρόπο ειρηνικό και συμβατό με το Χάρτη των ΗΕ κα . , αλλά και διατάξεις όπως η ανοχή των ερμηνευτικών δηλώσεων και η αρχή της επιείκειας ³⁵ . Στη Σύμβαση προβλέπονται μεταξύ άλλων κοινές και απλοποιημένες διαδικασίες τροποποίησης . “ Το έγγραφο επίσημης επιβεβαίωσης της Σύμβασης εκ μέρους της Κοινότητας κατετέθη τον Απρίλιο του 1998 ” ³⁶ . Βλέπουμε λοιπόν εδώ την παρουσία της ευρωπαϊκής κοινότητας ως αυτόνομου διεθνούς οργανισμού στο νομικό σύστημα του διεθνούς δικαίου της θάλασσας . Η ευρωπαϊκή έννομη τάξη προβλέπει τη δυνατότητα συμμετοχής της ΕΕ σε άλλους διεθνείς οργανισμούς (όπως στα άρθρα 216(1) ΣΛΕΕ και 37ΣΕΕ ³⁷ . Ανάμεσα στις πηγές του διεθνούς δικαίου θαλάσσης όπως οι διεθνείς συνθήκες , το διεθνές έθιμο , οι γενικές αρχές δικαίου , η νομολογία και οι αποφάσεις των διεθνών δικαστηρίων και του Διεθνούς Δικαστηρίου Δικαίου της Θάλασσας , αποφάσεις διεθνών οργανισμών όπως ο ΙΜΟ (Διεθνής Ναυτιλιακός

³³ Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , ό . π . , σελ . 13

³⁴ Η Ευρωπαϊκή Ένωση ιδρύθηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (7 Φεβρουαρίου 1992) και με την τροποποιητική Συνθήκη της Λισσαβώνας (13 Δεκεμβρίου 2007 , άρθρο 1) *Η Ένωση αντικαθιστά και διαδέχεται την Ευρωπαϊκή Κοινότητα [καθ ‘ ολοκληρίαν]* στο Κανελλόπουλος Ι . Παναγιώτης , *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Συνθήκη της Λισσαβώνας* , 5^η έκδοση , εκδόσεις Σάκκουλα , σελ . 80 – 85

Σαχπεκίδου Ρ . Ευγενία , *Ευρωπαϊκό Δίκαιο* , εκδόσεις Σάκκουλα , 2011 , σελ . 119 - 121

Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , ό . π . , σελ . 14

Leendert H . Erkelens , *Institutional and legal aspects of EU ‘s judicial policy to fighting piracy off the Coast of Somalia* , Centre for the Law of EU External Relations (CLEER) , Working Papers 4/2014 , www.asser.nl

³⁵ Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , ό . π . , σελ . 41

³⁶ Στρατή Α . Ιωάννου Κ . , ό . π . , σελ . 18 – 29
eur – lex.europa.eu

Matthias Reub and Jacob Pichon , *The European Union ‘s Exercise of Jurisdiction Over Classification Societies* , ZaoRV 67 , pg . 119 – 144 , 2007 , www.zaoerv.de

³⁷ Ramses A . Wessel and Steven Blockmans , *The Legal Status and Influence of Decisions of International Organizations and Other Bodies in the European Union* , Research Paper in Law 1/2014 , College of Europe , pg . 7 – 9 , www.coleurope.eu

Οργανισμός , International Maritime Organisation) , “ για τα κράτη – μέλη της ΕΕ πηγή δικαίου αποτελεί και το κοινοτικό δίκαιο , ιδιαίτερα σε ζητήματα αλιείας , θαλάσσιων μεταφορών και ναυσιπλοΐας και προστασίας του περιβάλλοντος “ μέσα από την προώθηση κοινών ευρωπαϊκών κανόνων και την ευθυγράμμιση των εθνικών πολιτικών για τέτοια ζητήματα . Κατά την Τρίτη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας διαμορφώθηκαν “ ρυθμίσεις για πεδία που ενέπιπταν αποκλειστικά στο πεδίο αρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας [και τα οποία] η Κοινότητα ως τέτοια συνυπέγραψε “ ³⁸. Για παράδειγμα “ για τα κράτη – μέλη της ΕΕ , ο κανόνας της απόλυτης διακριτικής ευχέρειας σε σχέση με την απονομή της εθνικότητας του πλοίου και την εγγραφή στα νηολόγια κάμπτεται λόγω ορισμένων διατάξεων του κοινοτικού δικαίου βάσει των αποφάσεων του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων “ ³⁹ . Βλέπουμε λοιπόν εδώ την παρουσία της Κοινότητας στην υπογραφή διατάξεων για το Δίκαιο της Θάλασσας ως ξεχωριστής οντότητας διεθνούς οργανισμού με δική της αυτόνομη έννομη τάξη , της οποίας τα αποτελέσματα φαίνονται στην υπογραφή κάποιων συγκεκριμένων διατάξεων . Παρόλ ‘ αυτά η Διακήρυξη της Κοινότητας δεν αναφέρεται σε πρόληψη σχετικά με πειρατικές πράξεις όπως απορρέουν από τις διατάξεις της Σύμβασης για την Ανοιχτή Θάλασσα ⁴⁰ .

³⁸ Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , ό . π . , σελ . 33 - 41

³⁹ Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , ό . π . , σελ . 232

⁴⁰ Leendert H . Erkelens , *Institutional and Legal Aspects of EU' s...* , ό . π .

Η Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας εμπλουτίστηκε με την υπογραφή της Σύμβασης της Ρώμης (10 Μαρτίου 1988) “ στο πλαίσιο του *ΙΜΟ για την Καταστολή Παρανόμων Πράξεων κατά της Ασφάλειας της Θαλάσσιας Ναυσιπλοΐας* ” σε μια προσπάθεια να οριστεί περαιτέρω το συμβατικό πλαίσιο που αφορά γενικότερα τρομοκρατικές ενέργειες στην ανοικτή θάλασσα και πάνω σε πλοία ⁴¹ . Επιπλέον το 1974 υπεγράφη η *Διεθνής Σύμβαση για την Ασφάλεια της Ζωής στη Θάλασσα* (SOLAS Convention) ⁴² .

Όσον αφορά την παρούσα κατάσταση όπως διαμορφώθηκε στη Σομαλία σχετικά με την έξαρση πειρατικών δραστηριοτήτων από το 2008 , το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ εξέδωσε τέσσερα ψηφίσματα για την αντιμετώπισή της μέσα στο 2008 (1816 , 1831 , 1838 , 1846 1851) αλλά και στη συνέχεια όπως το 2009 (1897) , 2010 (

⁴¹ Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , ό . π . , σελ . 263

Ραντόπουλος Ευάγγελος , *Η Πολυμελής Διακυβέρνηση στο Αναδυόμενο Καθεστώς της Θαλάσσιας Ασφάλειας*

⁴² Τσάλτας Ι . Γρηγόρης , Ευσταθοπούλου – Κλάδη Μαριάνθη , ό . π . , σελ . 346 – 369

Πανάγου Γ . Βασιλείου , Τσουντα Σ . Κωνσταντίνου , *Διακρατική και Υπερεθνική Συνεργασία . Το Οικουμενικό και το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο* , εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2002 , σελ . , 251 , 290 - 1

1918 , 1950) , 2011 (1976 , 2015 , 2020) , 2012 (ψήφισμα 2036 , 2077) ⁴³ .
Ψηφίσματα εξέδωσε επίσης και η ΕΕ για την κατάσταση στη Σομαλία από το 2008
σχετικά με την έξαρση πειρατικών δραστηριοτήτων .

Όσον αφορά τις θαλάσσιες μεταφορές ‘ οι περισσότεροι κανόνες και προδιαγραφές
για τα πλοία ανοικτής θαλάσσης , ιδίως ως προς τη θαλάσσια ασφάλεια γίνονται
αντικείμενα διαπραγμάτευσης στα πλαίσια της Διεθνούς Ναυτιλιακής Οργάνωσης ,
ειδικού οργάνου των Ηνωμένων Εθνών , μέλη του οποίου είναι όλα τα κράτη – μέλη
της ΕΕ . Η Κοινότητα συμπεριέλαβε σε μια οδηγία (ΕΕ L 2008/106 , τελευταία
τροποποίηση 2012/35 , 14.12.2012) τις προδιαγραφές ποιότητας των προγραμμάτων
και ιδρυμάτων κατάρτισης , έκδοσης πιστοποιητικών , ιατρικών κανόνων και χρόνων
ανάπαυσης που περιλαμβάνονται στη σύμβαση της ΔΝΟ ως προς τους κανόνες
εκπαίδευσης , πιστοποιητικών και εγρήγορσης των ναυτικών ‘ ⁴⁴ . Η Οδηγία όπως και
ο Κανονισμός ανήκει στο δευτερογενές ή παράγωγο δίκαιο της Ένωσης βάσει του
άρθρου 288 ΙΙ ΣΛΕΕ και ‘ απευθύνεται μόνο στα κράτη – μέλη με δεσμευτικό μόνο το

⁴³ Μπόση Μαίρη , ό . π . , σελ . 77

naftikachronika.gr , ό . π .

Bibi van Ginkel , ό . π .

Ντάλης Σωτήρης , ό . π . , σελ . 632

⁴⁴ Μούσης Νίκος , *Ευρωπαϊκή Ένωση , δίκαιο , οικονομία , πολιτική* , 15^η έκδοση , εκδόσεις
Παπαζήση , Αθήνα 2015 , σελ . 465

επιδιωκόμενο αποτέλεσμα με σκοπό την πρόκληση άμεσων συνεπειών στο εσωτερικό των κρατών μελών ‘’⁴⁵ .

⁴⁵ Σαχπεκίδου Ρ . Ευγενία , *Ευρωπαϊκό Δίκαιο* , εκδόσεις Σάκκουλα 2011 , σελ . 460 - 1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3. Η Ευρωπαϊκή Ένωση , το ευρωπαϊκό δίκαιο και η αντιμετώπιση της πειρατείας στη Σομαλία . Θεσμική και Διακυβερνητική Πολυμέρεια

3.1 Η ΕΕ ως διεθνής οργανισμός

Για να ερευνήσουμε το θεσμικό πλαίσιο αντιμετώπισης της πειρατείας στη Σομαλία και την ανάληψη επιχειρησιακής δράσης από την ΕΕ πρέπει να χαρτογραφήσουμε το θεσμικό οικοσύστημα στο οποίο υφίσταται η ΕΕ βάσει της ευρωπαϊκής έννομης τάξης αλλά και ως διεθνής οργανισμός πώς λειτουργεί στο οικοσύστημα των διεθνών οργανισμών και σε συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς στη διεθνή έννομη τάξη . Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι η παρούσα μελέτη εξετάζει και αναφέρει την ΕΕ ως διεθνή οργανισμό στην πολιτική της διάσταση και όσον αφορά το περιβάλλον της παγκόσμιας διακυβέρνησης , καθότι ζητήματα που σχετίζονται με την ταυτότητα της ΕΕ και τη νομική της οντότητα και απορρέουν από το εσωτερικό της σύστημα έννομης τάξης καθώς και από τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σε διάφορες υποθέσεις (COSTA v. ENEL , Van Gend en Loos) αποδεικνύουν σύμφωνα με τους νομικούς ερευνητές την ύπαρξη και δομή μιας *sui generis* οντότητας με κύρια ως προς τούτο χαρακτηριστικά την υπερεθνικότητα και την αρχή της υπεροχής του ενωσιακού δικαίου ⁴⁶ .

⁴⁶ Όπως αναφέρουν οι Καλαβρός και Γεωργόπουλος *Η αρχή της υπεροχής αποτελεί νομολογιακό κατασκεύασμα . Με την απόφαση του Costa κατά E.N.E.L. , το ΔΕΚ επιβεβαίωσε την ιδιαιτερότητα του κοινοτικού δικαίου έναντι του διεθνούς και έθεσε μαζί με την απόφαση Van Gend en Loos τα θεωρητικά θεμέλια της υπερεθνικότητας . Επίσης αναφέρουν : Ο θεσμός της νομοθετικής εξουσιοδότησης στο διεθνές δίκαιο απέκτησε νέα δικαιολογική και δικαιοπαραγωγική υπερεθνική διάσταση δια της κοινοτικής αρμοδιότητας . Επιπλέον όπως αναφέρει ο Κανελλόπουλος στους διεθνείς οργανισμούς η μέθοδος λήψης απόφασης είναι η ομοφωνία αλλά στην περίπτωση της Κοινότητας και μετέπειτα Ένωσης ως μέθοδος χρησιμοποιείται κυρίως η πλειοψηφία .*

Καλαβρός Γ. – Ε . Φ . , Γεωργόπουλος Θ . Γ . , *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Θεσμικό Δίκαιο* , τ . Ι , 2^η έκδοση , εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη , 2013 , σελ . 207 , 66 – 67 , 74 – 77

Κανελλόπουλος Ι . Παναγιώτης , *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Συνθήκη της Λισσαβόνας* , 5^η έκδοση , εκδόσεις Σάκκουλα , σελ . 251 (υποσημείωση) , 87
Σαχπεκίδου , ό . π . , σελ . 482 , 498 – 501 , 510

Οι διεθνείς οργανισμοί ορίζονται και δρουν στη διεθνή έννομη τάξη μέσω της θεσμικής αρχιτεκτονικής (institutional design) , της δημιουργίας νομικού πλαισίου (law framework) και της εφαρμογής πολιτικών ευθυγραμμισμένων στο νομικό πλαίσιο (policy – making) , ακολουθώντας συγκεκριμένες διαδικασίες επίσημες ή και ανεπίσημες βάσει οργανωσιακών και διοικητικών πτυχών αλλά και επιχειρησιακών πρωτοβουλιών ανάληψης δράσης οι οποίες εντάσσονται στο θεσμικό τους προφίλ . Επιπλέον διαθέτουν μηχανισμούς ανάληψης δράσης και συντονισμού που υπάγονται σε συγκεκριμένα κανονιστικά πλαίσια (normative procedures) και αφορούν στοχευμένα πεδία δράσης κάθε φορά (issue area) ⁴⁷ ‘ ‘ Οι διεθνείς οργανισμοί έχουν νομική προσωπικότητα εσωτερικού δικαίου και διεθνούς δικαίου των διεθνών οργανισμών, που τους καθιστά παράγωγους φορείς του διεθνούς δικαίου οδηγώντας σε μια πολυμέρεια της έννομης τάξης ⁴⁸ . Η νομική προσωπικότητα διεθνούς δικαίου των διεθνών οργανισμών διέπεται από την αρχή της εξειδίκευσης ‘ ‘ δηλαδή από το λόγο για τον οποίο έχουν συσταθεί προκειμένου να επιτύχουν συγκεκριμένους στόχους και ως προς τούτο τους παραχωρούνται συγκεκριμένες αρμοδιότητες , όπως ‘ ‘ θέσπισης διατάξεων , ελέγχου [αλλά και διακυβερνητικής φύσεως] . *Ειδικά για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα , το ΔΕΚ αναγνώρισε αποκλειστική*

⁴⁷ Alvarez E . Jose , *International Organizations as Law – makers* , Oxford University Press , New York 2005 , σελ . 627

Ramses A . Wessel , *Close Encounters of the Third Kind...* , ό . π .

Ramses A . Wessel and Steven Blockmans , *The Legal Status and Influence of Decisions ...* , ό . π . , σελ . 7 – 12 , 21

Alexandru Voicu and Ruxandra – Laura Bosilca , ό . π .

⁴⁸ Alvarez E . Jose , ό . π .

Ramses A . Wessel and Steven Blockmans , ό . π .

διεθνή συμβατική αρμοδιότητα σε όλο το φάσμα των στόχων , που καθορίζονται στο πρώτο μέρος της Συνθήκης της Ρώμης “⁴⁹ . Οι διεθνείς οργανισμοί δε συνιστούν αποκλειστικά μεμονωμένα στοιχεία μονομερούς δράσης στο διεθνές περιβάλλον , αλλά συνεργάζονται και αλληλεπιδρούν ποικιλοτρόπως δημιουργώντας μια κατάσταση σύνθετης ενσωματωμένης πολυμέρειας σε θεσμικό και επιχειρησιακό πλαίσιο (embedded multilateralism)⁵⁰ , λειτουργία την οποία σε πολιτικό ,νομικό και θεσμικό πλαίσιο επιδιώκει να ενσωματώσει και η ΕΕ μέσω της φιλοσοφίας δράσης της . Η ΕΕ ως διεθνής οργανισμός φέρει την ανάλογη ευθύνη ενός διεθνούς οργανισμού σχετικά με το πλαίσιο δράσης της (ARIO: Articles on the Responsibility of the International Organizations 1,3,6 UN ILC 2011)⁵¹ . Είναι διαρθρωμένη όπως ένας διεθνής οργανισμός , δηλαδή το πεδίο δράσης της καθορίζεται από το διακυβερνητικό της πλαίσιο και τις νομικές πτυχές του , δηλαδή την έννομη τάξη της Ένωσης , η οποία είναι αυτόνομη . Κατ’ αυτόν τον τρόπο η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη της Λισσαβόνας “ αποδίδει ρητά στην Ένωση διεθνή και εσωτερική νομική προσωπικότητα “ βάσει του άρθρου 47 όπου την “ καθιστά αυτοτελή φορέα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων σε διεθνές επίπεδο “ άρα και φορέα διεθνούς ευθύνης⁵² . “ Η διεθνής ευθύνη της Ένωσης διέπεται από το διεθνές δίκαιο “⁵³ . “ Για να διαφυλάξει το δικό της χώρο ελευθερίας , ασφάλειας και δικαιοσύνης ,

⁴⁹ Alvarez E . Jose , ό . π .

Πανάγου Γ . Βασιλείου , Τσουντα Σ . Κωνσταντίνου , ό . π . 313 – 4 , 333 - 4

⁵⁰ Alvarez E . Jose , ό . π . , σελ . 137 , 141 , 145 , 249 , 267 , 293 , 615 , 619 – 20 , 629 – 30

Ramses A . Wessel and Steven Blockmans , ό . π .

Stefan Talmon , *Responsibility of International Organizations: Does the European Community Require Special Treatment?* , 2/9/05 , σελ . 405 – 421 , users.ox.ac.uk

Jean d ‘ Aspremont , *A European Law of International Responsibility? The Articles on the Responsibility of International Organizations and the European Union* , SHARES Research Paper 22 (2013) , ACIL 2013 – 04 , www.sharesproject.nl

Frank Hoffmeister , *Outsider or Frontrunner? Recent Developments under International and European Law on the Status of the European Union in International Organizations and Treaty Bodies* , Common Market Law Review 44:41 – 68 , Kluwer Law International Netherlands 2007 , www.mzes.uni-mannheim.de

⁵¹ Ramses A . Wessel , *Close Encounters...* , ό . π . , σελ . 73 – 78

Jean d ‘ Aspremont , *A European Law of International Responsibility...* , ό . π .

⁵² Σαχπεκίδου Ρ . Ευγενία , ό . π . , σελ . 121 – 122

Πανάγου Γ . Βασιλείου , Τσουντα Σ . Κωνσταντίνου , ό . π . , σελ . 439 – 40

Μούσης Νίκος , ό . π . , σελ . 583

Κανελλόπουλος Ι . Παναγιώτης , *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Συνθήκη της Λισσαβόνας* ,

⁵⁰ έκδοση , εκδόσεις Σάκκουλα , σελ . 81 – 92 , 251

Ramses A . Wessel , *Close Encounters ...* , ό . π . ,

Ramses A . Wessel and Steven Blockmans , ό . π .

⁵³ Σαχπεκίδου Ρ . Ευγενία , ό . π . , σελ . 599

η Ένωση πρέπει να αναπτύξει την ικανότητα να ενεργεί και να θεωρείται σημαντικός παράγων στη διεθνή σκηνή . Αυτός είναι ο στόχος της εξωτερικής πολιτικής της Ένωσης . [Βάσει του άρθρου 32 ΣΕΕ η Ένωση καλείται] να υπερασπίζεται διεθνώς τα συμφέροντά της και τις αξίες της . Η Συνθήκη της Λισσαβόνας βελτίωσε τη λειτουργία ειδικά της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας . [Η ΚΕΠΠΑ χρήζει όμως περαιτέρω νομικής ενίσχυσης και θεσμικής διαλειτουργικότητας και διοργανικότητας] ‘‘⁵⁴ . Η Ένωση έχει αρμοδιότητα βάσει του άρθρου 2 IV ΣΛΕΕ να καθορίζει και να εφαρμόζει την ΚΕΠΠΑ , ‘‘ με προοδευτικό καθορισμό και κοινής αμυντικής πολιτικής ‘‘⁵⁵ .

⁵⁴ Μούσης Νίκος , ό . π . , σελ . 176 - 8

⁵⁵ Σαχπεκίδου Ρ . Ευγενία , ό . π . , σελ . 231

3.2 Η έννομη τάξη της Ένωσης , η παρουσία και οι στόχοι της στο διεθνές σκηνικό και η διεθνής έννομη τάξη

“ Οι δυνατότητες που αποδίδονται στην Ένωση , δεν εξαρτώνται από κάποιο λειτουργικό περιορισμό , δεν υφίστανται δηλαδή μόνο προς εκπλήρωση των καθηκόντων της Ένωσης , όπως συμβαίνει με άλλους διεθνείς οργανισμούς , ακόμη και τον ΟΗΕ ” ⁵⁶ . Αυτό είναι ενδεικτικό της αυτονομίας της έννομης τάξης της Ένωσης αλλά και του γεγονότος ότι η Ένωση ύστερα από τη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη της Λισσαβόνας έχει αποκτήσει ένα νομικό σκελετό συνταγματικού χαρακτήρα ⁵⁷ . Εκτός από τη φιλοσοφία του νομικού χαρακτήρα και της αρχιτεκτονικής της έννομης τάξης της Ένωσης , η οποία είναι διαρκώς εξελισσόμενη , πρέπει να αναφέρουμε ότι σε διακυβερνητική , οργανωσιακή και θεσμική βάση “ οι εξουσίες των περιφερειακών οργανισμών έχουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα από [αυτές] των οικογενειακών , δεδομένου ότι σε πολλές περιπτώσεις , τα μέτρα που λαμβάνονται έχουν εξαναγκαστικό χαρακτήρα ” ⁵⁸ . Επιπλέον μπορούμε να το συσχετίσουμε με το γεγονός της απόδοσης λανθανουσών εξουσιών στην Ένωση προκειμένου να επιτελέσει τους στόχους της . Σε αυτό το πλαίσιο , “ το πλέγμα του πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου δεν είναι σε θέση να προβλέψει εκ των προτέρων όλες τις ανάγκες ομαλής λειτουργίας του διεθνούς οργανισμού και χρειάζεται , συνεπώς , κάποια δυνατότητα μεγαλύτερης νομοπαραγωγικής / κανονιστικής ευκινησίας ” ⁵⁹ . “ Σύμφωνα με το άρθρο 21 της ΣΕΕ , η Ένωση καθορίζει και εφαρμόζει κοινές πολιτικές και δράσεις και εργάζεται για την επίτευξη υψηλού βαθμού συνεργασίας σε όλους τους τομείς των διεθνών σχέσεων . [Ένας από τους κύριους στόχους της είναι η] προώθηση του διεθνούς συστήματος που θεμελιώνεται στην ενισχυμένη πολυμερή συνεργασία και τη χρηστή παγκόσμια διακυβέρνηση ” ⁶⁰ . Στο πρωτογενές δίκαιο βάσει του οποίου η ΚΕΠΠΑ ήταν ο “ παλαιός δεύτερος πυλώνας ” ⁶¹ αφορά στις

⁵⁶ Σαχπεκίδου , ό . π . , σελ . 124

⁵⁷ Σαχπεκίδου , ό . π . , σελ . 141 , 437 , 429

Timothy Moorhead , *European Union Law as International Law* , European Journal of Legal Studies , Volume 5 , Issue 1 , 2012 , www.ejls.eu

⁵⁸ Πανάγου , Τσουντα , ό . π . , σελ . 341

⁵⁹ Σαχπεκίδου , ό . π . , σελ . 251

Ξενάκης Δ . Κ . , Τσινιζέλης Μ . Ι . (επιμ .) , *Παγκόσμια Ευρώπη? Οι Διεθνείς Διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης* , εκδόσεις Ι . Σιδέρης , Αθήνα Μάιος 2006 , σελ . 130

Wessel , Blockmans , ό . π . , σελ . 9

⁶⁰ Μούσης , ό . π . , σελ . 168

⁶¹ Σαχπεκίδου , ό . π . , σελ . 264

διεθνείς σχέσεις της Ένωσης , την παρουσία της στο διεθνές σκηνικό αλλά και τη μέριμνα για την ασφάλεια στο εσωτερικό της Ένωσης . Όμως οφείλουμε να διασαφηνίσουμε ότι στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ “ η θέσπιση νομοθετικών πράξεων αποκλείεται ” (άρθρο 24 ΣΕΕ) ⁶² . Στην ΚΕΠΠΑ (και την ΚΠΑΑ) , τη λειτουργία της και την εξωτερική δράση της Ένωσης αναφέρονται τα άρθρα 21 – 46 της Συνθήκης για την ΕΕ . Μεταξύ των στόχων της εξωτερικής δράσης της Ένωσης είναι η διεθνής συνεργασία με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς και η προώθηση της πολυμέρειας στην επίλυση των προβλημάτων ειδικότερα στα πλαίσια του ΟΗΕ (άρθρο 21 Ι , ΣΕΕ/Λ) ⁶³ .

Η αυτονομία της έννομης τάξης της Ένωσης αντλεί ποικίλα παραδείγματα από την εκδίκαση υποθέσεων (case law , Simmenthal , Costa κατά ENEL , Van Gend en Loos , Intertanko , Kadi) ⁶⁴ . Ξεκινώντας από τις δικαστικές αποφάσεις αυτές οι

⁶² Σαχπεκίδου , ό . π . , σελ . 270
Μούσης , ό . π . , σελ . 167 , 170 , 582
Πανάγου , Τσουντα , ό . π . , σελ . 464 - 5

⁶³ Σαχπεκίδου , ό . π . , σελ . 262 - 274

⁶⁴ Wessel , *Close Encounters* , ό . π .
Wessel , Blockmans , ό . π .
Σαχπεκίδου , ό . π .
Timothy Moorhead , ό . π .

υποθέσεις είχαν ως αφορμή μια έναρξη συζητήσεων μεταξύ των ερευνητών για τη φύση της αυτονομίας του ευρωπαϊκού δικαίου και το ρόλο του σε σχέση με το διεθνές δίκαιο ⁶⁵ . Όπως αναφέρει ο Κανελλόπουλος σχετικά με την ενωσιακή έννομη τάξη “ μια διάταξη διεθνούς συμφωνίας της Ένωσης με τρίτες χώρες και οργανισμούς είναι δυνατόν να μην ισχύει εντός της ενωσιακής έννομης τάξης , λόγω αντίθεσής της με το πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο . Ωστόσο εντός της διεθνούς έννομης τάξης η διάταξη αυτή παραμένει ισχυρή και δημιουργεί υποχρεώσεις για την Ένωση ” ⁶⁶ . Πολλοί ερευνητές παρουσιάζουν πτυχές του διεθνούς δικαίου ως μια εν εξελίξει διαδικασία συγχώνευσης στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη ⁶⁷ ενώ άλλοι παρουσιάζουν τη σχέση μεταξύ διεθνούς κι ευρωπαϊκού δικαίου ως μια μορφή πολυδιάσπασης του διεθνούς δικαίου και ανάδυσης της πολυμέρειας στη διεθνή έννομη τάξη ⁶⁸ . Ο τρόπος με τον οποίο επιδρά το διεθνές δίκαιο στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη και το πώς ενσωματώνεται σε αυτή οδηγεί μερικούς στο να μιλήσουν για το ευρωπαϊκό δίκαιο ως μερικό διεθνές δίκαιο δεδομένου “ ότι ισχύει σε μέρος της διεθνούς κοινωνίας ” ⁶⁹ . Ο εν πολλοίς νομολογιακός εγκιβωτισμός των δύο έννομων συστημάτων σε περιπτώσεις που αφορούν την ευρωπαϊκή έννομη τάξη οδηγούν κάποιους στο να σχολιάσουν μια διαδικασία *κοινοτικοποίησης του διεθνούς δικαίου* (*communitarisation of international law*) ⁷⁰ ειδικότερα και δεδομένου ότι η ευρωπαϊκή έννομη τάξη δομείται τρόπον τινά βάσει ενός συνταγματικού άξονα . Γίνεται λόγος περί *Ενωσιοποίησης* ως της διαδικασίας και της μεθοδολογικής και νομολογιακής προσέγγισης της ενσωμάτωσης του διεθνούς δικαίου στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη , δεδομένου ότι το διεθνές δίκαιο δεν καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο

⁶⁵ Wessel , *Close Encounters* , ό . π .

⁶⁶ Κανελλόπουλος , ό . π . , σελ . 339

⁶⁷ Wessel , *Close Encounters* , ό . π .

Wessel , Blockmans , ό . π . , σελ . 21

⁶⁸ Jean d ‘ Aspremont , ό . π .

Alvarez , ό . π . , σελ . 601 , 629 , 646

Samantha A . Miko , *Norm Conflict , Fragmentation , and the European Court of Human Rights* , Boston College Law Review , Volume 54 , Issue 3 , Article 18 , 5- 23 – 2013 , lawdigitalcommons.bc.edu , σελ . 11 - 19

Tullio Treves , *Fragmentation of International Law: The Judicial Perspective* , Agenda Internacional , Ano XVI , No . 27 , 2009 , pp . 213 – 253 , revistas.pucp.edu.pe , σελ . 2 - 21

⁶⁹ Καλαβρός Γ . – Ε . Φ . Γεωργόπουλος Θ . Γ . , *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Θεσμικό Δίκαιο* , τ . Ι , 2^η έκδοση , εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη , σελ . 40

Κανελλόπουλος , ό . π . , σελ . 86

Timothy Moorhead , ό . π .

⁷⁰ Ramses A . Wessel , *Reconsidering the Relationship between International and EU Law: Towards a Content – Based Approach ?* , www.utwente.nl

θα ενσωματωθούν πτυχές του διεθνούς νομικού συστήματος στα έννομα συστήματα άλλων διεθνών οργανισμών ⁷¹ . Όλα αυτά έχουν αναπόφευκτα μια πολιτική μετάφραση και φιλοσοφία . Σύμφωνα με τον Κώστα Α . Λάβδα , “ *σήμερα βρίσκεται σε εξέλιξη μια διαδικασία επέκτασης της περιμέτρου του ευρωπαϊκού πεδίου θεσμοποίησης , [όπου φαίνεται η τάση της ΕΕ] να προτάσσει θεσμικές νόρμες και να αντλεί νομιμοποίηση από αυτές ‘ ‘ . Κατ ‘ αυτόν τον τρόπο , όπως αναλύει και η Λαδή ‘ ‘ η ΕΕ επιδιώκει να λαμβάνει συνεχώς μεγαλύτερο χώρο στην παγκόσμια διακυβέρνηση χρησιμοποιώντας ‘ [το θεσμικό αποτύπωμα της αλλά και την αναδυόμενη πολυμέρεια των διεθνών οργανισμών] ⁷² . “ *Η Συνθήκη της Λισσαβόνας αύξησε αρκετά τη διαφάνεια και την αποτελεσματικότητα της ΕΕ στην παγκόσμια σκηνή ‘ ‘ ⁷³ . Μέσα από την ΚΕΠΠΑ διαφαίνεται σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Στεφάνου , “ *η υπεροχή της ΕΕ έναντι άλλων διεθνών οργανισμών και η ενίσχυση της διεθνούς ταυτότητας της ΕΕ ‘ ‘ ⁷⁴ . Σύμφωνα με τον Τσούκαλη , “ *όσον αφορά την [ευρωπαϊκή] διακυβέρνηση έχει αναπτυχθεί ένα λεπτομερές σύστημα θεσμών και κανόνων , περισσότερο από ό,τι σε κάθε άλλο περιφερειακό οργανισμό ⁷⁵ . Εξάλλου , όπως υποστηρίζει ο Στεφάνου , “ *η ικανότητα δράσης της Ένωσης στο διεθνές πεδίο συναρτάται με τα νομικά μέσα και τους πόρους που έχει στη διάθεσή της ‘ ‘ ⁷⁶ . Συμπερασματικά λοιπόν η ΕΕ έχει ένα ισχυρό θεσμικό ρόλο στην πολυμέρεια της παγκόσμιας διακυβέρνησης μέσα από την “ *προώθηση κανόνων και νορμών στο διεθνές επίπεδο ‘ ‘ ⁷⁷ . Αν και έχει ειπωθεί ότι “ *το Συμβούλιο της Ευρώπης αποτελεί τη μεγάλη Ευρώπη και η ΕΕ τη μικρή Ευρώπη ‘ ‘ ⁷⁸ μπορούμε να κατανοήσουμε γιατί ο νομικός πολιτισμός της ΕΕ είναι αυτός ο οποίος χρησιμεύει σαν ένας θεσμικός , πολιτικός και διακυβερνητικός πολλαπλασιαστής ισχύος και οργανωσιακός στυλοβάτης όπου αναβαθμίζει τη θέση της Ευρώπης στο μεταψυχροπολεμικό πολυπολικό περιβάλλον . Μέσα από αυτή τη διαδικασία ανάδυσης και παρουσίας της ΕΕ στο σύγχρονο , πολυπολικό , διεθνές θεσμικό περιβάλλον ερμηνεύτηκε και από την ιστορική και εξελικτική του διάσταση το θεσμικό αποτύπωμα της Κοινότητας ως*******

⁷¹ Ramses A . Wessel , *Reconsidering the Relationship...* , ό . π .

⁷² Wessel , *Close Encounters* , ό . π .

Ξενάκης , Τσινισιζέλης , ό . π .

⁷³ Μούσης , ό . π . , σελ . 582 – 3

Wessel , Blockmans , ό . π . , σελ . 7

⁷⁴ Ξενάκης , Τσινισιζέλης , ό . π . , σελ . 19 - 21

John J . Mearsheimer , *The false Promise of International Institutions* , mearsheimer.uchicago.edu

⁷⁵ Ξενάκης , Τσινισιζέλης , ό . π . , σελ . 107

⁷⁶ Ξενάκης , Τσινισιζέλης , ό . π . , σελ . 121

⁷⁷ Ξενάκης , Τσινισιζέλης , ό . π . , σελ . 117

⁷⁸ Πανάγου , Τσούντα , ό . π . , σελ . 397

“ μια νέα μορφή έννομης τάξης διεθνούς δικαίου ” στο περιβάλλον της διαχείρισης της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης ⁷⁹ . Και με βάση τα παραπάνω διαπιστώνεται εξελικτικά , πολιτικά , μεθοδολογικά και θεσμικά ότι διαμορφώνεται μια αμφίδρομη σχέση κατά την οποία μπορούμε αντανακλαστικά να παρατηρήσουμε την επίδραση του θεσμικού περιβάλλοντος και νομικού πολιτισμού της ΕΕ στο διεθνές έννομο σύστημα ⁸⁰ .

Όσον αφορά στη σχέση της ΕΕ με αναπτυσσόμενες χώρες , μία από τις βασικές παραμέτρους των στόχων της αναπτυξιακής πολιτικής για την ΕΕ εντοπίζεται στην πρόληψη των συγκρούσεων και τη διαχείριση των κρίσεων ⁸¹ . Παράλληλα μέσω της *Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφαλείας* προσεγγίζονται στρατηγικά συγκεκριμένοι στόχοι όπου “ σύμφωνα με τον Χαβιέ Σολάνα [συμβάλλουν στην] *προώθηση της ΕΕ ως παγκόσμιου πολιτικού δρώντα* ” ⁸² . Στις προσεγγίσεις της στρατηγικής αυτής συμπεριλαμβάνονται η “ *καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος* ” και η “ *διαχείριση διεθνών κρίσεων* ” ειδικά και όσον αφορά δυσλειτουργικά και αδύναμα

⁷⁹ Wessel , Blockmans , ό . π . , σελ . 7

⁸⁰ Ramses A . Wessel , *Reconsidering the Relationship...* , ό . π .

⁸¹ Ξενάκης , Τσινισιζέλης , ό . π . , σελ . 221 , 158

⁸² Ξενάκης , Τσινισιζέλης , ό . π . , σελ . 277 , 8 , 280
Ντάλης , ό . π . , σελ . 637 – 8

κράτη καθώς και η “ προστασία των εμπορικών οδών ” . Μέσα από την αποτελεσματικότητα και την πολυμέρεια της προσέγγισης στη διαχείριση των κρίσεων και των απειλών διαμορφώνεται η “ στρατηγική ταυτότητα της ΕΕ ” , η οποία βασίζεται σε μια “ συνολική στρατηγική (comprehensive strategy) ” ⁸³ . Κατ’ αυτόν τον τρόπο μπορούμε να ανιχνεύσουμε τους τρόπους με τους οποίους κινήθηκε η ΕΕ μέσα στο θεσμικό και νομικό της πλαίσιο προκειμένου αυτό το πλαίσιο να χρησιμεύσει ως άξονας της επιχειρησιακής δράσης για την αντιμετώπιση πειρατικών δραστηριοτήτων στη Σομαλία και το Κέρασ της Αφρικής . . “ Το Σεπτέμβριο του 2003 ο ΟΗΕ και η ΕΕ εξέδωσαν μια Κοινή Διακήρυξη για τη συνεργασία τους στη διαχείριση κρίσεων ” ⁸⁴ .

⁸³ Ξενάκης , Τσινισιζέλης , ό . π . , σελ . 295

⁸⁴ Ξενάκης , Τσινισιζέλης , ό . π . , σελ . 574

3.3 Θεσμικά και νομικά εργαλεία της ΕΕ για την αντιμετώπιση των πειρατικών δραστηριοτήτων στην περιοχή της Σομαλίας από το 2008

Τα ψηφίσματα , αν και δεν ανήκουν σε νομοθετικές ούτε δεσμευτικές πράξεις του ευρωπαϊκού δικαίου με έννομες συνέπειες , παρόλ ‘ αυτά δείχνουν ‘ μια πολιτική βούληση ενέργειας σε κάποιο θέμα ή τομέα ‘ και μπορούν να αποφασιστούν στα πλαίσια του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου . Παρόλο λοιπόν που δεν είναι υποχρεωτικά συνιστούν μια έμμεση μορφή ‘ νομικού μέσου ‘ ⁸⁵ . Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο γενικότερα από το 2008 εξέδωσε μια σειρά ψηφισμάτων τα οποία αναφέρονταν στην κατάσταση στη Σομαλία , όπως στις 20 Μαΐου 2008 , 23 Οκτωβρίου 2008 , 26 Νοεμβρίου 2009 , 10 Μαΐου 2012 , και 23 Ιουλίου 2012 ⁸⁶ . Ένα από τα ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το 2008 για την πειρατεία στη θάλασσα οδήγησε σε ένα πιλοτικό επιστημονικό project για την πειρατεία και το ρίσκο στη θαλάσσια ασφάλεια καθώς και την ενίσχυση δυνατοτήτων (Pilot Project on Piracy , Maritime Awareness and Risks) ⁸⁷ .

⁸⁵ Μούσης , ό . π . , σελ . 35

⁸⁶ naftikachronika.gr , ό . π .
europarl.europa.eu

⁸⁷ United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) , ό . π .

Όπως αναφέρει και ο Νίκος Μούσης , “ όταν μια διεθνής κατάσταση απαιτεί επιχειρησιακή δράση εκ μέρους της Ένωσης , το Συμβούλιο εκδίδει τις αναγκαίες αποφάσεις . Προσδιορίζουν τους στόχους , το πεδίο εφαρμογής , τα μέσα που πρέπει να τεθούν στη διάθεση της Ένωσης , τις προϋποθέσεις εφαρμογής και τη διάρκειά τους . Η ΚΠΑΑ εξασφαλίζει στην Ένωση επιχειρησιακή ικανότητα βασισμένη σε μη στρατιωτικά και στρατιωτικά μέσα , των οποίων μπορεί να κάνει χρήση σε αποστολές εκτός της Ένωσης προκειμένου να διασφαλίσει τη διατήρηση της ειρήνης , την πρόληψη των συγκρούσεων και την ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας σύμφωνα με τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη των ΗΕ (άρθρο 42 , ΣΕΕ) . Οι αποστολές αυτές περιλαμβάνουν κοινές δράσεις αφοπλισμού , ανθρωπιστικές αποστολές και αποστολές διάσωσης , αποστολές μαχίμων δυνάμεων που αναλαμβάνονται για τη διαχείριση των κρίσεων . Το Συμβούλιο δημιούργησε [το] μηχανισμό Αθηνά , ο οποίος διαθέτει την αναγκαία δικαιοπρακτική ικανότητα για τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων που έχουν στρατιωτικές ή αμυντικές επιπτώσεις . [Επιπλέον βάσει του άρθρου 42 ΣΕΕ] η ΚΠΑΑ σέβεται τις υποχρεώσεις που απορρέουν για ορισμένα κράτη – μέλη , [που ανήκουν στη συμμαχία] του ΝΑΤΟ . Ένας Κανονισμός θέσπισε ένα ευρωπαϊκό νομικό μέσο για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (τελευταία τροποποίηση 23.7.2014) . “⁸⁸ .

⁸⁸ Μούσης , ό . π . , σελ . 171 – 4 , 176

Όπως διαπιστώνουμε και από τους στόχους και τη δράση της ναυτικής επιχείρησης EUNAVFOR ATALANTA (2008/851 , ΕΕ L 301 , 12.11.2008) , ενάντια στις πειρατικές δραστηριότητες στη Σομαλία , υπάρχει ένας εγκιβωτισμός των στόχων των ευρωπαϊκών πολιτικών εξωτερικών , αμυντικών , εμπορικών και αναπτυξιακών

⁸⁹ .

⁸⁹ Μούσης , ό . π . , σελ . 176 , 589

3.3.1 Επιχείρηση Atalanta. Νομικό πλαίσιο και αδυναμίες του νομικού και ποινικού πλαισίου εφαρμογής της

Η ναυτική στρατιωτική επιχείρηση EUNAVFOR ATALANTA βασίστηκε σε αποφάσεις του Συμβουλίου της ΕΕ στα πλαίσια των αποφάσεων και ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και του διεθνούς δικαίου . Συγκεκριμένα σε αποφάσεις του 2009 , 2010 και 2012 σχετικά με την αποτροπή , πρόληψη και καταστολή πράξεων πειρατείας και ένοπλης ληστείας στις ακτές της Σομαλίας . Περαιτέρω η στρατιωτική αυτή επιχείρηση όπως αναφέρεται στο άρθρο 2 εφοδιάζεται με νομικά μέσα από τον τομέα του ποινικού δικαίου για σύλληψη , κράτηση και μεταφορά υπόπτων για πειρατεία και για κατάσχεση του εξοπλισμού τους . Η συλλογή και μεταφορά προσωπικών δεδομένων στην INTERPOL για την ταυτοποίηση και τον εντοπισμό υπόπτων βασίστηκε στο άρθρο 6 της Συνθήκης για την ΕΕ όπως φαίνεται στην απόφαση του Δεκεμβρίου του 2010 . Από εδώ όμως ξεκινούν κάποιες νομικές ασάφειες σχετικά με τη συνεκτικότητα του νομικού πλαισίου της επιχειρησιακής δράσης . Όπως παρατηρεί ο Leendert H . Erkelens έχουμε τη διεύρυνση και εμβάθυνση των νομικών αρμοδιοτήτων της επιχείρησης σε βάθος χρόνου χωρίς όμως ταυτόχρονα να επανεξεταστεί το νομικό υπόβαθρο της επιχείρησης αν και αυτές οι αρμοδιότητες δεν είναι υποχρεωτικής φύσεως αλλά στα πλαίσια των δυνατοτήτων της στρατιωτικής επιχείρησης , δεδομένου ότι προέκυψαν ζητήματα από αυτές τις αρμοδιότητες όπως η σύλληψη και η μεταφορά υπόπτων στα κράτη – μέλη ή τρίτα κράτη που το καθένα έχει το δικό του νομικό πλαίσιο για τέτοιες περιπτώσεις . Ένα άλλο ζήτημα που προέκυψε σχετικά με νομικές αρμοδιότητες της επιχείρησης αφορά στην περίπτωση της ευρωπαϊκής σημαίας στα πλοία άρα στην περίπτωση που η ΕΕ ως διεθνής οργανισμός φέρεται να είναι το κράτος – σημαία ειδικότερα από τη στιγμή που δεν υφίσταται ενιαίο νομικό πλαίσιο για τέτοιες περιπτώσεις στην ΕΕ . Γενικότερα όμως διαπιστώθηκε ένα νομικό κενό σχετικά με την απόδοση τέτοιων αρμοδιοτήτων ποινικού δικαίου στα πλαίσια της επιχείρησης και γενικότερα στο κατά πόσο ανταποκρίνονται με τις δυνατότητες της Ένωσης όπως αυτές πηγάζουν από το άρθρο 14 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της ΕΕ . Γενικότερα λοιπόν όσον αφορά την επιχείρηση Atalanta τέθηκε ζήτημα του κατά πόσο υπάρχει ένα συνεκτικό νομικό πλαίσιο μεταξύ αρμοδιοτήτων και δυνατοτήτων . Διερευνάται δηλαδή το κατά πόσο υπήρξε διασύνδεση επιχειρησιακής δράσης και

συνέπειας της ποινικής εξουσιοδότησης και ως προς αυτό η Ένωση φέρει ευθύνη . Νομικά θέματα προέκυψαν πάντως και στα πλαίσια της δράσης της ναυτικής δύναμης του ΝΑΤΟ “ αναφορικά με τη σύλληψη πειρατών σε διεθνή ύδατα ” ⁹⁰ . Στις 28 Νοεμβρίου 2016 το Συμβούλιο της ΕΕ αποφάσισε την παράταση της επιχείρησης έως το Δεκέμβριο του 2018 . Επίσης έχουμε τις αποφάσεις του Συμβουλίου 2010/96/ΚΕΠΠΑ (15 Φεβρουαρίου 2010) και 2010/197/ΚΕΠΠΑ (31 Μαρτίου 2010) που αναφέρονται στην “ έναρξη στρατιωτικής αποστολής της ΕΕ που θα συμβάλλει στην εκπαίδευση των σομαλικών δυνάμεων ασφαλείας ” ⁹¹ (EUTM Somalia) . Η απόφαση ως νομικός και νομολειτουργικός προσδιορισμός ανήκει στο δευτερογενές δίκαιο της Ένωσης και αναφέρεται στο άρθρο 288 ΣΛΕΕ και είναι δεσμευτική για τους αποδέκτες της αν και “ υπάρχουν και αποφάσεις γενικού χαρακτήρα ” ⁹² . Πάντως αν και το επιχειρησιακό πλαίσιο δράσης παρουσίασε αντιφάσεις σε σχέση με το νομικό του υπόβαθρο όπως αναφέρθηκε , η ΕΕ γενικότερα συνεισέφερε στην αντιμετώπιση της πειρατείας στις σομαλικές ακτές και πέρα από το επιχειρησιακό πλαίσιο συνέβαλε στην “ διεθνή δικαστική συνεργασία στους τομείς της καταδίωξης , δίκης , κράτησης και έρευνας για εγκληματικές πράξεις που σχετίζονται με πειρατικές δραστηριότητες ” ⁹³ . Στα πλαίσια των δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την καταπολέμηση της εγκληματικότητας και την ανάπτυξη σε αναπτυσσόμενες περιφέρειες (UNDP και UNODC) η ΕΕ συνέβαλε στις προσπάθειες των ΗΕ για τις κατάλληλες συνθήκες εκδίκασης πειρατικών υποθέσεων στη Σομαλία αλλά και σε συνεργασία με το δικαστικό σύστημα στην Κένυα . Επιπλέον η ΕΕ έχει υπογράψει συμφωνίες μεταφοράς πειρατών με τις Σεϋχέλλες , το Μαυρίκιο και ανά περίπτωση την Κένυα ⁹⁴ .

⁹⁰ Leendert H . Erkelens , ό . π .
Wessel , *Close Encounters...* , ό . π . , σελ . 78
Ντάλης Σωτήρης , ό . π . , σελ . 646 , 631

⁹¹ naftikachronika.gr , ό . π .

⁹² Σαχπεκίδου , ό . π . , σελ . 474
eunavfor.eu

⁹³ United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) , ό . π .

⁹⁴ United Nations Conference on Trade and Development , ό . π .
naftikachronika.gr , ό . π .
Ντάλης Σωτήρης , ό . π . , σελ . 648

3.4 Το θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ σχετικά με τις τρομοκρατικές δραστηριότητες

Μια άλλη πτυχή του ευρωπαϊκού νομικού πλαισίου που σχετίζεται άμεσα ή έμμεσα με την περίπτωση της πειρατείας αφορά στις περιπτώσεις τρομοκρατίας . “ Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση κατά της τρομοκρατίας αναφέρεται και στην πειρατεία “ συγκεκριμένα η Απόφαση – Πλαίσιο του Συμβουλίου της ΕΕ της 13^{ης} Ιουνίου 2002 για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας . Μεταξύ άλλων στο άρθρο 1 της απόφασης στον προσδιορισμό των τρομοκρατικών εγκλημάτων υπάγεται “ κατάληψη πλοίων ή άλλων μέσων μαζικής μεταφοράς ή μεταφοράς εμπορευμάτων “⁹⁵ . Η ΕΕ ήδη από το 2004 βάσει Κανονισμού (EC No 725/2004) του ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (31 Μαρτίου 2004) έθεσαν κάποιες βάσεις στον τομέα αυτό σχετικά με την ασφάλεια πλοίων και λιμένων καθότι στις κατηγορίες τρομοκρατικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με το θαλάσσιο περιβάλλον εντάσσονται επιθέσεις σε πλοία είτε αυτά βρίσκονται εν κινήσει είτε είναι αγκυροβολημένα και στο πλαίσιο των διατάξεων της Διεθνούς Σύμβασης για την Ασφάλεια της Ζωής στη Θάλασσα (SOLAS Convention)⁹⁶ . Ο Κανονισμός αναφέρεται στο άρθρο 288 II ΣΛΕΕ και συνιστά τη “ σημαντικότερη πράξη δευτερογενούς δικαίου της Ένωσης . Έχει [καθολική] ισχύ , είναι δεσμευτικός ως προς όλα του τα μέρη και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος – μέλος “⁹⁷ .

⁹⁵ Περράκης , Τσάλτας , ό . π . , σελ . 35
eur – lex.eu

⁹⁶ Petra Amizic Jelovcic and Dragan Bolanca , *Combating Maritime Terrorism Under the International Law and European Law* , Scientific Cooperations International Journal of Law and Politics , Vol . 2 , Issue 1 , July 2016 , ase-scoop.org

⁹⁷ Σαχπεκίδου , ό . π . , σελ . 458

Συγκεκριμένα για την κατάσταση στη Σομαλία εξεδόθη Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Νο 356/2010 στις 26 Απριλίου 2010 και αφορά στην *“ εισαγωγή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων εναντίον φυσικών ή νομικών προσώπων , οντοτήτων ή σωμάτων με θέμα την κατάσταση στη Σομαλία “*. Βάσει του τι προβλέπει ο Κανονισμός τα κράτη – μέλη είναι υπεύθυνα για την επιβολή ποινών και αναφέρεται σε κατασχέσεις οικονομικών και τεχνολογικών μέσων σε άτομα τα οποία σχετίζονται με εγκληματικές ή τρομοκρατικές δραστηριότητες και είναι καταγεγραμμένα στους καταλόγους των Ηνωμένων Εθνών ⁹⁸ . Επιπλέον έχουμε την Απόφαση 2011/819/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου της ΕΕ για το διορισμό του Ειδικού Εντεταλμένου της ΕΕ για το Κέρας της Αφρικής (8 Δεκεμβρίου 2011) ⁹⁹ .

⁹⁸ Μπόση Μαίρη , ό . π . , σελ . 242 - 254

⁹⁹ eur-lex.europa.eu

Τέλος έχουμε το Σύμφωνο της Σομαλίας , το οποίο δρομολογήθηκε στη Διάσκεψη των Βρυξελλών σχετικά με τη Νέα Συμφωνία για τη Σομαλία τον Σεπτέμβριο του 2013 και αφορά στην ανασυγκρότηση της Σομαλίας . “ Αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της Σύμπραξης της Σομαλίας με τη Διεθνή Κοινότητα ” και με αυτό το Σύμφωνο η ΕΕ δηλώνει τη συνεργασία της με τις αρχές της Σομαλίας , τα Ηνωμένα Έθνη , την Αφρικανική Ένωση και τη Διακυβερνητική Αρχή για την Ανάπτυξη (IGAD) για την ανάπτυξη και σταθερότητα στη Σομαλία . Τέλος αναφέρεται η πρόθεση του Συμβουλίου να παρατείνει την εντολή των αποστολών και της επιχείρησης στα πλαίσια της ΚΠΑΑ έως το Δεκέμβριο του 2018 δηλαδή τη στρατιωτική αποστολή εκπαίδευσης EUTM Somalia , την επιχείρηση EYNAVFOR ATALANTA και την EUCAP NESTOR για την οποία θα προταθεί ένα διαφορετικό πλαίσιο ¹⁰⁰ . Ειδικότερα για το Σύμφωνο της Σομαλίας παρατηρούμε ότι η ΕΕ επιδιώκει ως νομικοπολιτικό σύστημα και διεθνής οργανισμός να δοθεί έμφαση σε μια πολιτική λύση για τη Σομαλία , η οποία θα επέλθει μέσω της συνεργασίας της Σομαλίας με το διεθνές διακυβερνητικό περιβάλλον .

¹⁰⁰ consilium.europa.eu

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4 . Διακυβερνητική Συνεργασία στο Κέρασ της Αφρικής σχετικά με την Αντιμετώπιση της Πειρατείας . Επιχειρησιακό Πλαίσιο

Η έξαρση των πειρατικών δραστηριοτήτων σε μια κομβική περιοχή νευραλγικής σημασίας όπως ο Κόλπος του Άντεν από το 2008 προκάλεσε το ενδιαφέρον παγκοσμίως και τις πρωτοβουλίες πολλών χωρών να αναλάβουν δράση για την αντιμετώπιση της πειρατείας στην περιοχή , είτε μεμονωμένα είτε μέσω συνδυασμένων πρωτοβουλιών δράσης και διακυβερνητικής συνεργασίας . “ Στις αρχές του 2009 περισσότερες από δώδεκα χώρες είχαν στείλει τις ναυτικές τους δυνάμεις στην περιοχή ” ¹⁰¹ .

Η Ρωσία , η Κίνα , οι ΗΠΑ , η Ιαπωνία , η Ινδία , η Νότιος Κορέα , Η Μαλαισία , το Ιράν , η Ουκρανία , η Σαουδική Αραβία και η Υεμένη ήταν μεταξύ των χωρών που

¹⁰¹ Μπόση Μαίρη , ό . π . , σελ . 77

απέστειλαν ναυτικές δυνάμεις ¹⁰² . Ένα σχήμα συνεργασίας , το οποίο αποτελείται από ναυτικές δυνάμεις 27 κρατών είναι το CMF (Combined Maritime Forces) με στόλους από Αυστραλία , Μπαχρέιν , Βέλγιο , Καναδά , Γαλλία , Δανία , Γερμανία , Ελλάδα , Ιταλία , Ιαπωνία , Ιορδανία , Δημοκρατία της Κορέας , Κουβέιτ , Μαλαισία , Ολλανδία , Νέα Ζηλανδία , Πακιστάν , Πορτογαλία , Σαουδική Αραβία , Σεϋχέλλες , Σιγκαπούρη , Ισπανία , Ταϊλάνδη , Τουρκία , Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα , Ηνωμένο Βασίλειο , ΗΠΑ ¹⁰³ . Επίσης στην περιοχή εκτός από την αποστολή EUNAVFOR ATALANTA , την πρώτη ναυτική στρατιωτική αποστολή της ΕΕ (συνεστήθη το Δεκέμβριο του 2008) ¹⁰⁴ , υπήρχε και η παρουσία του NATO με την αποστολή Ocean Shield . Στα πλαίσια της επιχείρησης ATALANTA συστάθηκε και ένα κέντρο συντονισμού και παροχής πληροφοριών για ασφαλή διέλευση πλοίων (Maritime Security Centre – Horn of Africa , MSCHOA) . Ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ (Νοέμβριος 2010) παρότρυνε τα κράτη να συνεργαστούν με την INTERPOL αλλά και τη Europol στις προσπάθειες εντοπισμού διεθνών εγκληματικών δικτύων που σχετίζονταν με και διευκόλυναν πειρατικές δραστηριότητες στις σομαλικές ακτές . Η INTERPOL συνεργάζεται με μια πληθώρα διεθνών οργανισμών για την αντιμετώπιση του φαινομένου όπως η Αφρικανική Ένωση , η BIMCO , IMO , UN , Eurojust , Ευρωπαϊκή Ένωση και Europol και επιπλέον συγκρότησε το δικό της κέντρο για την αντιμετώπιση της πειρατείας (Maritime Piracy Task Force) ¹⁰⁵ . Στον Κόλπο του Άντεν δημιουργήθηκε το 2008 η Περιοχή Επιτήρησης Ναυτικής Ασφάλειας (MSPA) . Επιπλέον ενίσχυση των προσπαθειών καταστολής και αντιμετώπισης των πειρατικών επιθέσεων προσφέρει και το σχήμα *Combined Task Force 150* (United States Combined Task Forces) , το οποίο διεξήγε και αντιτρομοκρατικές επιχειρήσεις στην περιοχή , ενώ το CTF – 151 χρησιμοποιήθηκε κυρίως για καταστολή πειρατικών δραστηριοτήτων με εστία δράσης τον Κόλπο του Άντεν και την περιοχή της Σομαλίας με στόλους από Ρωσία , Κίνα , Μαλαισία , Νότιο Κορέα , Σιγκαπούρη ¹⁰⁶ . Γενικότερα για την αντιμετώπιση

¹⁰² Afyare Elmi and Said Mohammed , ό . π .

Alexandru Voicu and Ruxandra – Laura Bosilca , ό . π .

¹⁰³ Bibi van Ginkel , ό . π .

¹⁰⁴ Afyare Elmi and Said Mohammed , ό . π .

Brendan Flynn , *The EU's Maritime Security Strategy : a neo-medieval perspective on the Limits of Soft Security ?* , CIRP XXII , 75 , 2016 , 9 – 38 , www.degruyter.com

Bibi van Ginkel , ό . π .

Ντάλης Σωτήρης , ό . π . , σελ . 630

¹⁰⁵ United Nations Conference on Trade and Development , ό . π .

¹⁰⁶ Μπόση Μαίρη , ό . π . , σελ . 77 – 8 , 144

της πειρατείας στην περιοχή ειδικά η ΕΕ επεδίωξε μια προσέγγιση διακυβερνητικής διεθνούς συνεργασίας ειδικότερα με τις ΗΠΑ και το NATO αλλά και στα πλαίσια του ρόλου του ΟΗΕ . Η ΕΕ εκτός από το θεσμικό πλαίσιο επεδίωξε και μέσω των στρατιωτικών αποστολών για την αντιμετώπιση της πειρατείας να δείξει το ρόλο της ως παγκόσμιος παίκτης της διεθνούς ασφάλειας και συνεργασίας και να έχει μια ισχυρή παρουσία .¹⁰⁷ Όπως φάνηκε και από τις προθέσεις του Ευρωκοινοβουλίου “ *The EU is not only showing its determination to act , but also affirming its position as a prime mover on the international scene in the fight against piracy* ” (European Parliament , 23/9/2008 , Brussels)¹⁰⁸ . Γενικότερα , μπορούμε να αντιληφθούμε τη δράση της ΕΕ εκτός των στόχων της για τη δράση ενάντια στο οργανωμένο έγκλημα και στο πλαίσιο των σχέσεών της με την Αφρική , όπου όπως σημειώνει ο Χουλιάρας , φάνηκε η μετατόπιση των στόχων της Ένωσης “ σε ζητήματα ασφάλειας , σταθερότητας και αποτροπής συγκρούσεων . [Εξάλλου όπως επισημαίνει] το 2003 η Αφρική έγινε το πεδίο της πρώτης εκτός Ευρώπης [ειρηνευτικής αποστολής όπου έλαβε την ονομασία Άρτεμις και διεξήχθη] με την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ . Η πρώτη ειρηνευτική επιχείρηση της ΕΕ εκτός Ευρώπης θεωρήθηκε ως ένα παράδειγμα των δυνατοτήτων της να εξελιχθεί σε σημαντικό διεθνή δρόντα ”¹⁰⁹ . Μετά την απόφαση της ΕΕ να συμμετάσχει ενεργά στις πρωτοβουλίες ανάληψης δράσης ενάντια στην πειρατεία συνεστήθη το Gulf of Aden Group Transits (GOA GT) με “ ναυτικές δυνάμεις από την ΕΕ , τις ΗΠΑ , το NATO , τις Κίνα , Ιαπωνία , Κορέα και από τις χώρες του συνασπισμού CMF (Coalition Maritime Forces) ” . Εκτός από την επιχείρηση Atalanta , η ΕΕ συνέστησε και την EUNAVFOR Somalia , με ναυτικές και εναέριας δυνάμεις των κρατών – μελών¹¹⁰ . Επιπλέον από τον Ιούλιο του 2012 στα πλαίσια της ΚΠΑΑ (CSDP) τέθηκε σε εφαρμογή η επιχείρηση EUCAP Nestor για τη θαλάσσια ασφάλεια στο Κέρασ της Αφρικής (Djibouti , Kenya , Seychelles , United Republic of Tanzania) και τη

Afyare Elmi and Said Mohammed , ό . π .
Brendan Flynn , ό . π .

¹⁰⁷ Wessel , Blockmans , ό . π . , σελ . 7 – 12
Μπόση Μαίρη , ό . π . , σελ . 156 - 7

¹⁰⁸ europarl.europa.eu
Μπόση Μαίρη , ό . π . , σελ . 164
Alexandru Voicu and Ruxandra – Laura Bosilca , ό . π . , σελ . 12
Christian Bueger , ό . π . , σελ . 9
Ντάλης Σωτήρης , ό . π . , σελ . 632

¹⁰⁹ Ξενάκης , Τσιντσιζέλης , ό . π . , σελ . 572 - 575

¹¹⁰ Μπόση Μαίρη , ό . π . , σελ . 154 – 5

στήριξη δράσης μιας ακτοπλοϊκής αστυνομικής δύναμης στη Σομαλία ¹¹¹ . Τον επόμενο χρόνο (Μάιος 2013) τέθηκε σε εφαρμογή το European Union Regional Maritime Security Programme με σκοπό να συμβάλει στο Σχέδιο Δράσης και Περιφερειακής Στρατηγικής για την Ανατολική και Δυτική Αφρική και τον Ινδικό Ωκεανό το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή από τον Οκτώβριο του 2010 στο Μαυρίκιο . Σε αυτή την προσπάθεια συμμετείχαν τέσσερις περιφερειακοί οργανισμοί , η Επιτροπή Ινδικού Ωκεανού (IOC) , η Διακυβερνητική Αρχή για την Ανάπτυξη (IGAD) , η Κοινή Αγορά Ανατολικής και Νότιας Αφρικής (COMESA) και η Ανατολική Αφρικανική Κοινότητα (EAC) με σκοπό τη θαλάσσια ασφάλεια και την καταπολέμηση της πειρατείας στην ευρύτερη περιοχή . Από το 2009 ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας χρηματοδότησε το πρόγραμμα για ασφαλείς θαλάσσιες δίοδους (Critical Maritime Routes Programme) για την προστασία των κύριων ναυτικών οδών που πλήττονται από περιστατικά πειρατείας . ¹¹² Στην περιοχή της Σομαλίας οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση της πειρατείας συνετέλεσαν γενικά σε μια διευρυμένη διεθνική συνεργασία κρατών σε επιχειρησιακές αποστολές . Η Atalanta Operation Headquarters έχει σκοπό το συντονισμό των δυνάμεων από χώρες όπως Κίνα , Αίγυπτος , Ινδία , Ιαπωνία , Μαλαισία, Πακιστάν , Ρωσία , Σαουδική Αραβία και Τουρκία ¹¹³ . Επιπλέον η Ομάδα Επαφής (Contact Group , CGPCS) με 5 ομάδες εργασίας (Working Groups) με διαφορετική αρμοδιότητα το καθένα , συνέβαλε τα μέγιστα στις συντονιστικές προσπάθειες του επιχειρησιακού πλαισίου με ένα μεγάλο αριθμό συμμετεχόντων που σήμερα αριθμούν περίπου 80 χώρες και επτά διεθνείς οργανισμούς (African Union , Arab League , EU , IMO , NATO , UN agencies κα.) καθώς και τη συμμετοχή φορέων της ναυτικής βιομηχανίας ¹¹⁴ . Σε δραστηριότητες για την αντιμετώπιση της πειρατείας στο Κέρας της Αφρικής συμμετείχαν και οι χώρες του Συμβουλίου Συνεργασίας των χωρών του Κόλπου (Gulf Cooperation Council , GCC) . 11 αραβικές χώρες συμμετείχαν στο σχηματισμό ναυτικής δύναμης (Κατάρ , Μπαχρέιν , Τζιμπουτί , Αίγυπτος , Ιορδανία , Κουβέιτ , Ομάν , Σαουδική Αραβία , Σουδάν , Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα , Υεμένη , Ιούνιος

¹¹¹ United Nations Conference on Trade and Development , ό . π .
Brendan Flynn , ό . π .

¹¹² United Nations Conference on Trade and Development , ό . π .
Brendan Flynn , ό . π .
Alexandru Voicu and Ruxandra – Laura Bosilca , ό . π .

¹¹³ Μπόση Μαίρη , ό . π . , σελ . 164 - 168

¹¹⁴ Μπόση , ό . π . , σελ . 170
Bibi van Ginkel , ό . π .
Voicu , Bosilca , ό . π .

2009) . Ένα χρόνο αργότερα (2010) , δημιούργησαν ναυτικό κέντρο πληροφοριών στο Μπαχρέν (Peninsula Shield Force) . Σε αντιπειρατικές δραστηριότητες στην περιοχή προέβησαν και ιδιωτικές εταιρείες στρατιωτικών υπηρεσιών και υπηρεσιών ασφαλείας από το 2008 ¹¹⁵ .

¹¹⁵ Voicu , Bosilca , ό . π .
Ντάλης Σωτήρης , ό . π . , σελ . 627 - 648

Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας βλέπουμε ότι και η στρατηγική της ΕΕ για τη θαλάσσια ασφάλεια αναφορικά με την αντιμετώπιση της πειρατείας στη Σομαλία κατέστη τελικά πολυμερής και ως προς τη δράση της και ως προς τη συνεργασία της με άλλους παράγοντες της περιφερειακής και διεθνούς διακυβέρνησης δεδομένου ότι κινήθηκε σε πολλά επίπεδα ¹¹⁶ . Το θεσμικό αποτύπωμα και οι εξελίξεις που προωθήθηκαν μέσα από το νομικό πλαίσιο της ΕΕ για την αντιμετώπιση της πειρατικής δραστηριότητας απετέλεσαν μέρος αυτής της ευρύτερης στρατηγικής της ΕΕ ως διεθνούς οργανισμού , ο οποίος θέλει να έχει πρωτεύοντα ρόλο στην θεσμική πολυμέρεια της διεθνούς διακυβέρνησης ¹¹⁷ . Και σε επιχειρησιακό όμως επίπεδο η ΕΕ επιδιώκει μέσω της αντιμετώπισης και της οργανωσιακής ανάληψης δράσης ενάντια στις πειρατικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στο Κέρασ της Αφρικής , να καθιερώσει την παρουσία της ανάμεσα σε άλλους δρώντες οι οποίοι δρουν είτε μεμονωμένα είτε σε συνεργασία , αλλά και να αναβαθμίσει το προφίλ της ως διεθνής οργανισμός , ο οποίος αναλαμβάνει ένα ρόλο ευρύτερο της περιφερειακής του εμβέλειας . Όπως είπε και ο Jorgensen ‘‘[W]hereas the European Union in the past may have been an organization in need of learning about international affairs , the European Union now seems to master several of the disciplines of international relations ‘‘ ¹¹⁸ . Θεσμικός και επιχειρησιακός - στρατηγικός είναι οι δύο ρόλοι - πτυχές της διακυβερνητικής πολυμέρειας , οι οποίοι αν και αποτελούν και ενιαία και ξεχωριστά πεδία δράσης συμβάλλουν στο να παραχθεί αποτύπωμα του ρόλου της ΕΕ στη διεθνή κοινότητα και συνεπώς και της ευθύνης που φέρει απέναντι σε αυτή . Τα αποτελέσματα του θεσμικού και του επιχειρησιακού αποτυπώματος των δράσεων της Ένωσης και στο εσωτερικό της σύστημα αλλά και στο διεθνές περιβάλλον , είναι ποικίλα και αφορούν σε διεθνολογικές και διακυβερνητικές αναγνώσεις καθώς και ερμηνείες σχετικά με την έννομη τάξη της Ένωσης . Όπως πολύ εύστοχα παρατηρούν οι Καλαβρός και Γεωργόπουλος η ενωσιακή έννομη τάξη ‘‘ επηράζει τον κόσμο του δικαίου στο παγκόσμιο στερέωμα ... [και ενδέχεται να] επηρεάσει τον παγκόσμιο

¹¹⁶ Bibi van Ginkel , ό . π .
Voicu , Bosilca , ό . π .

¹¹⁷ Wessel , Blockmans , ό . π . , σελ . 7
Bueger , ό . π .

¹¹⁸ Wessel , *Close Encounters...* , ό . π . , σελ . 102 – 105
Wessel , Blockmans , ό . π . , σελ . 7

νομικό πολιτισμό περισσότερο από κάθε άλλο σύστημα δικαίου ‘ ‘ ¹¹⁹ . Ειδικότερα όσον αφορά τη θεσμική διαχείριση , η στρατηγική της Ένωσης για τη θαλάσσια ασφάλεια σε ζητήματα πειρατικών δραστηριοτήτων τα οποία έλαβαν χώρα στο Κέρασ της Αφρικής , περνά μέσα από το νομικό σύστημα της Ένωσης και αποδεικνύει και σε τέτοιου είδους ζητήματα την αυτονομία της έννομης τάξης της Ένωσης αναφορικά με τη δράση της στη διεθνή σκηνή και του ρόλου της ως διεθνούς οργανισμού . Ειδικότερα οφείλουμε να τονίσουμε ότι η όποια νομική δραστηριότητα αφορά σε δράσεις για την καταπολέμηση της πειρατείας σεβόμενη πάντα το πλαίσιο του ορισμού της πειρατικής πράξης όπως προσδιορίζεται από τη Διεθνή Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας . Η δράση και οι πρωτοβουλίες της Ένωσης με αφορμή την αντιμετώπιση της έξαρσης των πειρατικών δραστηριοτήτων από το 2008 διαγράφονται σε ένα πολύπτυχο πολιτικής , διπλωματικής , στρατιωτικής και στρατηγικής , οικονομικής και αναπτυξιακής καθώς και διακυβερνητικής , διοικητικής και θεσμικής επέμβασης και παρουσίας της ΕΕ στην περιοχή της Σομαλίας ¹²⁰ . Τελικά μελετώντας την ΕΕ ως διεθνή οργανισμό , έννομη τάξη και θεσμικό οικοσύστημα γίνεται αντιληπτό από τον τρόπο με τον οποίο έδρασε σχετικά με την αντιμετώπιση της πειρατείας στο Κέρασ της Αφρικής , ότι το θεσμικό σύστημα χρησιμεύει ως μια μορφή έκφρασης και διεκδίκησης της θαλάσσιας ισχύος . Εάν αποτυπώσουμε το θαλάσσιο περιβάλλον σε μια τριγωνική μορφή όπου τις τρεις γωνίες θα καταλαμβάνουν αντίστοιχα οι όψεις της παγκόσμιας πολυμερούς διακυβέρνησης , όψεις της πολυμέρειας στην ασφάλεια και κατανομή ισχύος στη θάλασσα και τέλος του πλαισίου της διεθνούς έννομης τάξης για την ασφάλεια στη θάλασσα και εάν ο εσωτερικός χώρος του τριγώνου απεικονίζει την παγκόσμια αναρχία παρατηρούμε ότι η ΕΕ αναφορικά με το ρόλο της στην περίπτωση της πειρατείας στη Σομαλία πέτυχε να παγιωθεί ως σημαντικός δρων και παράγων της διεθνής σκηνής με θεσμική εμβέλεια (visibility) σε ένα μακροπεριφερειακό επίπεδο (megaregional) μέσω μιας επιτυχούς παρουσίας σε ένα περιβάλλον σύνθετης πολυμέρειας διαχείρισης συμβαλλομένων μερών (stakeholder management) στο διεθνολογικό πλαίσιο της διακυβέρνησης των διεθνών οργανισμών . Η κατάσταση σύνθετης ενσωματωμένης πολυμέρειας εντοπίζεται στην επιχειρησιακή δράση και συνεργασία αλλά και σε θεσμικό και επίπεδο έννομης τάξης . Επιπλέον σε γενικό πλαίσιο παρατηρούμε στην περίπτωση της προσέγγισης του διεθνούς δικαίου για

¹¹⁹ Καλαβρός , Γεωργόπουλος , ό . π . , σελ . 40

¹²⁰ Νταλής , ό . π . , σελ . 637 – 8

θέματα πειρατείας αφενός αλλά και στις θεσμικές πτυχές των εξελίξεων για την αντιμετώπισή της ειδικά στην παρούσα μελέτη στο πλαίσιο της ΕΕ και όσον αφορά τις επιχειρήσεις στην περιοχή της Σομαλίας από το 2008 αφετέρου , το ρόλο του νομικού πλαισίου και των θεσμικών προδιαγραφών όχι μόνο για την αντιμετώπιση ενός διεθνούς εγκλήματος αλλά και πώς τα νομικά πλαίσια βρίσκονται σε τροχιά συνδιαμόρφωσης με τις αντιλήψεις για τη θαλάσσια ασφάλεια ¹²¹ .

Επιπλέον μέσα από τη μελέτη για την αντιμετώπιση των πειρατικών δραστηριοτήτων και την επαφή με πτυχές του διεθνούς δικαίου της θάλασσας καθώς και της ευρωπαϊκής έννομης τάξης γίνεται αντιληπτό ότι οι ερμηνείες σχετικά με τη σχέση μεταξύ ευρωπαϊκού και διεθνούς δικαίου οδηγούν σε αναγνώσεις σχετικά με την ανάδυση της ενσωματωμένης πολυμέρειας της έννομης τάξης ¹²² . Αυτή η πολυμέρεια στο θεσμικό σκηνικό σύμφωνα με τον Alvarez “ *άλλαξε την έννοια της κυριαρχίας* ” ¹²³ . Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη το παράδειγμα της ΕΕ ως διεθνούς οργανισμού στο παγκόσμιο σκηνικό με αφορμή την αντιμετώπιση των πειρατικών

¹²¹ Ραυτόπουλος Ευάγγελος , ό . π .

¹²² Wessel , *Close Encounters...* , ό . π .

Wessel , Blockmans , ό . π . , σελ . 7 – 12 , 21 – 22

Brian Z. Tamanaha , *Understanding Legal Pluralism : Past to Present , Local to Global* , sydney.edu.au

¹²³ Alvarez Hose , ό . π . , σελ . 264 , 601 , 614 , 616 – 619 , 645

δραστηριοτήτων στη Σομαλία αλλά και γενικά καθώς και τις δυναμικές που αναδύονται από την παρουσία μιας αρκετά συνεκτικής και πολιτικά ώριμης , αυτόνομης , ευρωπαϊκής έννομης τάξης μπορούμε να αναρωτηθούμε μήπως οι δυναμικές της θεσμοποίησης των διεθνών οργανισμών θα είναι μια επόμενη έκφραση της παγκόσμιας αναρχίας , η οποία θα μπορούσε να γίνει εμφανής εξαιτίας μιας νέας πολυπολικότητας , της θεσμικής η οποία πηγάζει ακριβώς από τη διαφοροποίηση που δημιουργεί η πολυμέρεια ; Κι αν αναδυθεί ένα τέτοιο πλαίσιο δεν πρέπει να ερευνηθούν εκ νέου οι πτυχές της πολυμέρειας της ευθύνης και του νομικού πλαισίου αυτής ; ¹²⁴ .

¹²⁴ Alvarez Hose , ό . π . , σελ . 619 , 629 – 30
Jean d' Aspremont , ό . π .
Stefan Talmon , ό . π .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ – ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ / LINKS

ΕΛΛΗΝΙΚΗ:

- Υλικό που αντλήθηκε από τις ομιλίες του 9^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Ναυτικού Δικαίου (Πειραιάς 13 – 15 Οκτωβρίου 2016)
- Καλαβρός Γ . - Ε . Φ. , Γεωργόπουλος Θ . Γ. , *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Θεσμικό Δίκαιο* , τ. Ι , 2^η Έκδοση , εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2013
- Κανελλόπουλος Ι . Παναγιώτης , *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Συνθήκη της Λισσαβόνας* , 5^η έκδοση , εκδόσεις Σάκκουλα
- Μούσης Νίκος , *Ευρωπαϊκή Ένωση , δίκαιο , οικονομία , πολιτική* , 15^η έκδοση , εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2015
- Μπόση Μαίρη , *Θαλάσσια Πειρατεία – Τρομοκρατία* , εκδόσεις Ποιότητα , Αττική 2012
- Ντάλης Σωτήρης (ed .) , *Από τον Μπους στον Ομπάμα . Η διεθνής πολιτική σε έναν κόσμο που αλλάζει* , εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2010
- Ξενάκης Δ . Κ . , Τσινιτσιζέλης Μ. Ι . (eds .) , *Παγκόσμια Ευρώπη ; Οι Διεθνείς Διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης* , εκδόσεις Ι . Σιδέρης , Αθήνα Μάιος 2006
- Πανάγου Γ . Βασιλείου , Τσουντα Σ . Κωνσταντίνου , *Διακρατική και Υπερεθνική Συνεργασία . Το οικογενειακό και το ευρωπαϊκό πλαίσιο* , εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2002
- Περράκης Στέλιος , Τσάλτας Γρηγόρης (eds .) , *Ασφάλεια και Πειρατεία στην Ανοιχτή Θάλασσα* , εκδόσεις Ι . Σιδέρης , Αθήνα 2006
- Ραυτόπουλος Ευάγγελος , *Η Πολυμερής Διακυβέρνηση στο Αναδυόμενο Καθεστώς της Θαλάσσιας Ασφάλειας (Maritime Security)*
- Σαχπεκίδου Ρ . Ευγενία , *Ευρωπαϊκό Δίκαιο* , εκδόσεις Σάκκουλα 2011
- Στρατή Α . , Ιωάννου Κ . , *Δίκαιο της Θάλασσας* , β' έκδοση , εκδόσεις Αντ . Ν . Σάκκουλα , 2000
- Τσάλτας Ι . Γρηγόρης , Ευσταθοπούλου – Κλάδη Μαριάνθη , *Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών* , τ. Ι , εκδόσεις Ι . Σιδέρης , Αθήνα 2003
- (Μόνο για την Εισαγωγή) Hall Stuart – Gieben Bram , *Η Διαμόρφωση της Νεωτερικότητας*

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ:

- Alvarez E . Jose , *International Organizations as Law – makers* , Oxford University Press, New York 2005

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ-ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ-ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ/ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ:

- Afyare Elmi and Said Mohammed , *The Role of GCC Countries in Ending Piracy in the Horn of Africa* , Arab Center for Research & Policy Studies , September 2016 στο <http://english.dohainstitute.org/file/Get/b692cc25-cbd5-44d1-9f51-06e2818fb13e> (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)

- Bueger Christian , *Doing Europe: agency and the European Union in the field of counter – piracy practice* , *European Security* , 25:4 , 407 – 422 , October 2016 , Online στο <http://tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09662839.2016.1236020> (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)
- D ´ Aspremont Jean , *A European Law of International Responsibility?* , *The Articles on the Responsibility of International Organizations and the European Union* , SHARES Research Paper , 22 , (2013) , ACIL 2013 – 04 , Online <http://www.sharesproject.nl/publication/a-european-law-of-international-responsibility-the-articles-on-the-responsibility-of-international-organizations-and-the-european-union/> (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)
- Erkelens H Leendert , *Institutional and Legal Aspects of EU ´ s judicial policy to fighting piracy off the Coast of Somalia* , Centre for the Law of EU External Relations (CLEER) Working Papers 4/2014 στο http://www.asser.nl/media/1646/cleer14-4_web.pdf (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)
- Flynn Brendan , *The EU ´ s Maritime Security Strategy: a Neo-Medieval Perspective on the Limits of Soft Security?* , *CIRR XXII (75)* 2016 , 9 – 38 Online στο <https://www.degruyter.com/view/j/cirr.2016.22.issue-75/cirr-2016-0001/cirr-2016-0001.xml> (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)
- Hoffmeister Frank , *Outsider or Frontrunner? Recent Developments under International and European Law on the Status of the European Union in International Organizations and Treaty Bodies* , *Common Market Law Review* , 44:41-68 , Kluwer Law International Netherlands 2007 στο <http://www.mzes.uni-mannheim.de/projekte/typo3/site/fileadmin/FinalConference/papers/Hoffmeister%20Status%20of%20EU%20in%20IOs%20and%20Treaty%20Bodies.pdf> (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)
- Jelovcic Amizic Petra and Bolanca Dragan , *Combating Maritime Terrorism Under the International Law and European Law* , *Scientific Cooperations International Journal of Law and Politics* Vol. 2 , Issue 1 , July 2016 στο http://ase-scoop.org/journal/jLawAndPolitics/papersLaw/volume2_Issue1/4.Jelovcic.pdf (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)
- Mearsheimer J. John , *The False Promise of International Institutions* , στο <http://mearsheimer.uchicago.edu/pdfs/A0021.pdf> (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)
- Miko A. Samantha , *Norm Conflict , Fragmentation , and the European Court of Human Rights* , *Boston College Law Review* , Volume 54 , Issue 3 , Article 18 , 5-23-2013 , στο <http://lawdigitalcommons.bc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3325&context=bclr> (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)
- Moorhead Timothy , *European Union Law as International Law* , *European Journal of Legal Studies* , Volume 5 , Issue 1 , Spring – Summer 2012 , σελ . 126 – 143 , Online <http://www.ejls.eu/10/128UK.htm> (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)
- Reub Matthias and Pichon Jakob , *The European Union ´ s Exercise of Jurisdiction Over Classification Societies* , *ZaoRV* 67 , pg . 119 – 144 , 2007 στο http://www.zaoerv.de/67_2007/67_2007_1_a_119_144.pdf (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)
- Talmon Stefan , *Responsibility of International Organizations: Does the European Community require special treatment?* , *Ragazzi* , 2/9/05 , σελ . 405 – 421 , στο <http://users.ox.ac.uk/~sann2029/TALMON%20405-421.pdf> (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)
- Tamanaha Z Brian , *Understanding Legal Pluralism: Past to Present , Local to Global* , στο https://sydney.edu.au/law/slr/slr30_3/Tamanaha.pdf (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)
- Treves Tullio , *Fragmentation of International Law: The Judicial Perspective* , *Agenda Internacional* , Ano XVI , No 27 , 2009 , pp. 213 – 253 , στο

<http://revistas.pucp.edu.pe/index.php/agendainternacional/article/download/6728/6845> (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)

- United Nations Conference On Trade and Development (UNCTAD) , Maritime Piracy , part II : *An Overview of the International Legal Framework and of Multilateral Cooperation to Combat Piracy* , Studies in Transport Law and Policy No.2 , United Nations New York and Geneva 2014 στο http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/dtlalb2013d3_en.pdf (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)

- Van Ginkel Bibi, *EU Governance of the Threat of Piracy Off the Coast of Somalia* , στο <https://www.clingendael.nl/sites/default/files/EU-governance-of-the-threat-of-piracy-off-the-coast-of-Somalia.pdf> , (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)

- Voicu Alexandru and Bosilca Ruxandra – Laura , *Maritime Security Governance in the Fight against Piracy off the Coast of Somalia: a focus on the EU response* , στο http://cse.uaic.ro/eurint/proceedings/index_htm_files/EURINT2015VOL.pdf (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)

- Wessel A . Ramses and Blockmans Steven , *The Legal Status and Influence of Decisions of International Organizations and other Bodies in the European Union* , Research Paper in Law 1/2014 , College of Europe στο https://www.coleurope.eu/system/files_force/research-paper/researchpaper_1_2014_wessel_blockmans.pdf?download=1 (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)

- Wessel A . Ramses , *Close Encounters of the Third Kind . The Interface between the EU and International Law after the Treaty of Lisbon* , Swedish Institute for European Policy Studies , Report No. 8 , Stockholm December 2013 στο http://www.sieps.se/sites/default/files/2013_8_WEBB.pdf (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)

- Wessel A . Ramses , *Reconsidering the Relationship between International and EU Law: Towards a Content – Based Approach ?* στο <https://www.utwente.nl/en/bms/pa/research/wessel/wessel74.pdf> , (Πρόσβαση Απρίλιος 2017)

- Wikipedia.org , Λήμμα: Mare Liberum

- Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη θάλασσα πειρατεία , 2012 , <http://www.naftikachronika.gr/2012/07/23/5789/>

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ – ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

- Συμπεράσματα του Συμβουλίου για τη Σομαλία , <http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/02/15-fac-somalia-conclusions/> και <http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/07/18-fac-somalia-conclusions/>

- *Somalia:EU missions EUCAP and EUTM prolonged* , <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/12/12-somalia-eu-missions-eucap-and-eutm-prolonged/>

- P7 ΤΑ (2012) 0203 Θάλασσα Πειρατεία , <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P7-TA-2012-0203+0+DOC+PDF+V0//EL>

- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62014CJ0263&rid=1> και <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32011D0819>

- https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/body/eu-maritime-security-strategy-external-action-facts-01_en.pdf

- eeas.europa.eu
- eumarfor.eu Atalanta
- eunavfor.eu Atalanta
- Grotius Hugo , *The Freedom of the Seas* , 1608 στο oll.libertyfund.org